

**Program
Saveza
izviđača
Srbije**

Smederevska Palanka , 07. jun 2008. godine

SADRŽAJ

Uvod

Izviđaštvo u Srbiji.....	str. 3
Koraci u razvoju programa SIS.....	str. 4
Kako preispitati programsku oblast.....	str. 4
Renovirani pristup programu – RAP.....	str. 5
Preispitivanje programa po oblastima razvoja ličnosti.....	str. 5

Obrazovanje za život i program Saveza izviđača Srbije

Šta je obrazovanje?	str. 6
Opšta definicija programa.....	str. 7
Misija izviđaštva.....	str. 8
Značaj izviđaštva – obrazovna uloga.....	str. 9
Mogućnosti za razvoj	str. 9
Pomažemo mladim ljudima da rastu	str.10
Pomažemo društvu da se razvija	str.10
Pomažemo Evropi da raste	str.10
Izviđački metod.....	str.11
Programske oblasti i teme.....	str.12

Sprovođenje programa

Koedukacija.....	str. 13
Kategorije članstva u izviđačkom programu.....	str.14

Poletarci i pčelice

Let vrapca.....	str.20
Let laste.....	str.22
Let orla.....	str.23

Mlađi izviđači i planinke

Prva zvezda.....	str.31
Druga zvezda.....	str.33
Treća zvezda.....	str.35

Stariji izviđači i planinke

Prvi krin.....	str.43
Drugi krin.....	str.44
Treći krin.....	str.46

Programske aktivnosti

Programske aktivnosti.....	str.48
Karakteristike obrazovnih aktivnosti.....	str.48
Uputstva za aktivnosti.....	str.49

UVOD

Pred vama je Program Saveza izviđača Srbije, nastao kao rezultat aktivnosti Saveza i nekoliko međunarodnih projekata, baziran na različitim iskustvima u regionu i svetu, kao i tradiciji izviđaštva u Srbiji. Program Saveza izviđača Srbije je baziran na sistematičnom, sveobuhvatnom i analitičkom pristupu preispitivanja programa za mlade u neformalnom obrazovanju. Ovaj Program Saveza izviđača Srbije usvojila je programska Skupština Saveza izviđača Srbije održana u Smederevskoj Palanci, 07. juna 2008. godine.

Izviđaštvo u Srbiji

Savez izviđača Srbije je samostalna, dobrovoljna, nepolitička, patriotska, organizacija neformalnog obrazovanja za decu i omladinu. Otvorena je za sve, bez obzira na poreklo, nacionalnost, versku i političku pripadnost.

Savez izviđača Srbije neguje tradicije Svetske organizacije skautskog pokreta koju je osnovao Robert Baden – Powell 1907. godine, a na ovim prostorima začeo dr. Miloš Đ. Popović 1911. godine kao i posleratnog izviđaštva koje je ustanovljeno 1950. godine u Srbiji i neprekidno se razvija u skladu sa društvenim promenama.

Savez izviđača Srbije čine lokalne jedinice koje imaju sedište na teritoriji Republike Srbije, trenutno, 80 odreda izviđača i samostalnih četa, sa oko 8000 članova i 500 vođa. Savez izviđača Srbije saraduje sa omladinskim organizacijama na teritoriji čitave Srbije i lokalnim samoupravama.

Savez izviđača Srbije je član Svetske organizacije skautskog pokreta (WOSM) koja okuplja 28 miliona dece, mladih i odraslih članova u 216 zemalja sveta i predstavlja najveći svetski pokret neformalnog obrazovanja.

Udružena na principima samostalnosti, ravnopravnosti, humanosti i solidarnosti **svetska skautska porodica** 2007. godine proslavila je 100 godina postojanja i nalazi se na tački najvećeg uspona kada postavlja temelje za naredni vek. Izviđaštvo u Srbiji se nalazi pred istim izazovom promena i priprema za zahteve modernog društva.

Za preispitivanje programa korišćeni su različiti metodi i materijali: »Renovirani pristup programu (Rap)«, »Kako preispitati programsku oblast«, istraživanja o potrebama i očekivanjima mladih u zemlji i regionu, korišćena je i različita literatura nevladinih organizacija, školskih udžbenika i stručnih materijala.

I Kako preispitati programsku oblast

Metod koji definiše mesto i ulogu programskih oblasti u programu i društvu, utvrđuje obrazovne ciljeve, a zatim programske zahteve i aktivnosti. Koristeći ovaj metod utvrđene su programske oblasti i njihove teme. Ovaj pristup razvijen je unutar Saveza izviđača Srbije i Crne Gore tokom '96. i '97. godine nakon ponovnog prijema u WOSM.

Utvrđivanje mesta i uloge unutar određene programske oblasti uključivao je opštost i širinu pokreta, tradiciju, ali i društvene promene i probleme koje donosi današnjica, bilo je neophodno utvrditi sledeće:

- Šta određena oblast donosi mladima
- Tri nivoa uključenosti: nosioci, organizatori, učesnici
- Koliko je oblast važna za izviđaštvo i koje mesto zauzima

Utvrđivanje obrazovnih ciljeva u svakoj programskoj oblasti obuhvata: utvrđivanje željenog nivoa znanja, veština i stavova. Najpre se definišu konačni obrazovni ciljevi, a zatim i ciljevi za mlađe kategorije.

Prateći šta se dešava oko nas u društvu a na osnovu utvrđenih obrazovnih ciljeva definisani su dalje programski zahtevi - konkretni koraci ka ispunjenju ciljeva, prilagođeni kategorijama u tri nivoa.

II Renovirani pristup programu – RAP

RAP je sistematičan metod zasnovan na osnovnim principima skautstva (svrha, principi i metod) koji teži prilagođavanju programa potrebama i težnjama svake generacije.

Renovirani pristup programu – The Renewed approach to programme – RAP, kako se češće naziva, je izrađen za vođe nacionalnih skautskih asocijacija koji su zainteresovani za osmišljavanje i unapređivanje svog programa za mlade.

RAP je nastao u Evropskoj skautskoj kancelariji u bliskoj saradnji sa skautskom kancelarijom interameričkog regiona i timovima za obrazovanje svetske organizacije.

Renovirani pristup programu - RAP, je sistematičan metod preispitivanja programa, on nije recept koji treba samo primeniti i predstavlja 8 koraka koji mogu pomoći u unapređivanju programa.

1. Definisanje obrazovnog predloga, na osnovu analize današnjih potreba i težnji mladih ljudi, uz ponudu odgovarajućeg obrazovnog odgovora, u skladu sa svrhom, principima i metodom Pokreta.
2. Utvrđivanje oblasti razvoja, koje pokrivaju sve dimenzije ličnosti pojedinca.
3. Određivanje opštih obrazovnih ciljeva, koji jasno definišu (za svaku utvrđenu oblast razvoja) rezultate koje očekujemo da mlad čovek ostvari do trenutka odlaska iz organizacije.
4. Određivanje starosnih kategorija, zasnovanih na analizi različitih etapa u razvoju mladih ljudi.
5. Utvrđivanje obrazovnih ciljeva za svaku starosnu kategoriju, realistično izraženih u pogledu znanja, veština i stavova koje treba usvojiti.
6. Priprema aktivnosti koje će nuditi mladim ljudima ona iskustva koje će im omogućiti da ostvare utvrđene obrazovne ciljeve.
7. Priprema metoda za svaku starosnu kategoriju, zasnovanih na izvornom izviđačkom metodu a prilagođenih odgovarajućem uzrastu.
8. Usvajanje šeme napretka (progresivne šeme) koja omogućava mladim ljudima da ostvare svoje lične ciljeve i motiviše ih da napreduju.

III Preispitivanje programa po oblastima razvoja ličnosti

Nakon završenog preispitivanja po programskim oblastima i Rap metodu program je još jednom preispitan po oblastima razvoja ličnosti: fizički razvoj, intelektualni razvoj, emotivni razvoj, duhovni razvoj, razvoj karaktera i društveni razvoj.

Obrazovanje za život i program Saveza izviđača Srbije

«Istinsko znanje dolazi iznutra, kao rezultat unutrašnjeg procesa. Duša se obrazuje, tj. sama širi iznutra, ne može se razviti veštački primenom knjiških uputstava i spoljnim pravilima.»
Lord Baden Pael
(Girl Guiding, str 185)

Šta je obrazovanje ?

Sposobnost da pojedinac/ka postane zdrava, srećna osoba i aktivan član društva u mnogome zavisi od znanja, veština i stavova koje stiče kada je mlad/a kroz obrazovanje. Uspeh ili neuspeh tog obrazovanja važan je ne samo za svakog pojedinca/ku, već i za budućnost naših zajednica i zemlje. Obrazovanje je nešto više od lekcija iz učionice. Obrazovanje je prilika da se razviju svi aspekti ličnosti i predstavlja proces kroz koji se osoba razvija tokom celoga života kao individua i član društva.

Obrazovanje se dešava svuda oko nas i to u tri glavne oblasti:

FORMALNO OBRAZOVANJE: «zvanično» obrazovanje, kao što su škole i fakulteti.

NEFORMALNO OBRAZOVANJE: omladinske organizacije, izviđači, klubovi, grupe i mesta gde se ljudi sastaju. Ovakav vid obrazovanja daje mogućnosti sticanja veština, razvoja talenta ili interesovanja na način koji se ne može dobiti niti u školi, niti kod kuće. Daju priliku upoznavanja novih ljudi i otkrivanja novih mesta.

“Tajna dobrog obrazovanja je da svakog pojedinca podstaknete da uči sam, umesto što ćete ga podučavati, ulivajući mu znanje na stereotipan način”
Lord Baden Pael (Headquarters' Gazzete, januar 1912. godine)

ŽIVOTNO OBRAZOVANJE: sve ono što učimo dok smo sa svojom porodicom ili prijateljima, čitajući novine ili knjigu, gledajući TV ili jednostavno šetajući se ulicom. Svakodnevni život je važan deo obrazovanja i tu se stiče poverenje, sigurnost i mnogi stavovi.

Svaka oblast obrazovanja je veoma bitna i daje nam šansu da steknemo raznovrsna iskustva, naučimo razne stvari, ili čak iste stvari na različit način. Sve ove oblasti moraju da se međusobno podržavaju u pravilnom pristupu obrazovanju mladih. Ono što naučimo u školi, pomoći će nam da učimo iz medija. A što naučimo u izviđačkoj organizaciji olakša će nam da učimo u školi ili primenimo znanje u životu.

Opšta definicija programa

Na 32. Svetskoj skautskoj konferenciji usvojena je opšta definicija koncepta Programa za mlade, koja pokriva sveukupnost iskustava koja se nude mladim ljudima:

- **Šta:** podrazumeva sve ono šta mlada osoba radi u Pokretu - **aktivnosti**,
- **Kako:** način na koji će se to uraditi - **metod**,
- **Zašto:** **obrazovni ciljevi**, u skladu sa svrhom i osnovnim principima Pokreta.

Program nije nešto što će se utvrditi jednom zauvek i za svakoga, već ga treba prilagoditi potrebama i težnjama mladih ljudi, za svaku generaciju i u svakoj zemlji.

Zasnovan na potrebama i težnjama mladih ljudi

Program se gradi na težnjama mladih ljudi, uz njihovo učešće, jer su oni najbolji zastupnici sopstvenog razvoja i sreće. To međutim ne podrazumeva negiranje stimulativnog i vaspitnog prisustva odraslih. Oni imaju svoje prirodno mesto u razvoju programa u smislu predlaganja mogućnosti, nuđenja alternativa i motivacije i pomoći mladim ljudima da iskoriste sve svoje potencijale.

Međutim, ništa od toga se ne može uraditi bez uzimanja u obzir želja mladih i bez njihovog aktivnog učešća u izradi i sprovođenju programa.

Razlog za ovo leži u samom srcu čarolije skautstva. Još 1909. godine, u improvizovanom govoru na Univerzitetu u Čileu, Baden - Pauer je opisao svoj koncept obrazovanja tako što je istakao da mamac koji pecaroš postavi na vrh svoje udice, bilo da je to glista ili neki insekt, nema nikakve veze sa njegovim ukusom već, naprotiv, treba da odgovara ukusu ribe.

Izviđaštvo teži da mlade ljude učini odgovornim za sopstveni razvoj. Ono pokušava da ih podstakne da uče zbog sebe umesto da pasivno primaju standardizovane instrukcije. Stoga je od suštinske važnosti ponuditi im odgovarajuće obrazovne ciljeve koji su od značaja za njihov lični razvoj i svet u kojem žive.

Osobine kvalitetnog programa

- Zasnovan na potrebama mladih
- Prilagođen kulturi
- Prilagođen vremenu
- Sadrži nepromenljive i promenljive elemente

Nepromenljivi i promenljivi elementi

Snaga Skautskog pokreta leži u čudesnim mogućnostima da se prilagodi veoma različitim uslovima i tradicijama.

Svrha, principi i metod definisani na svetskom nivou su temeljni, nepromenljivi elementi.

Promenljivi elementi su programi za mlade, koji se menjaju sa namerom da se prilagode potrebama svakog doba i društva.

Nepromenljivi i promenljivi elementi u suštini nisu u sukobu. Mnogo je lakše prilagoditi promenljive elemente situaciji kada se pozivamo na jasne i pravilno definisane osnovne elemente.

Svetski nivo ---> Temeljni principi (misija, svrha, principi, metod)

Nacionalni nivo ---> Potrebe mladih
---> Preispitivanje programa
---> Unapređenje programa

Lokalni nivo ---> Konkretno potrebe mladih
---> Sprovođenje programa

Misija izviđaštva treba da doprinese obrazovanju mladih ljudi, kroz sistem vrednosti zasnovan na skautskom Zavetu i Zakonu, da pomogne izgradnju boljeg sveta u kome su ljudi ostvareni kao pojedinci i imaju konstruktivnu ulogu u društvu.

Ovo se postiže kroz:

- Uključivanje mladih u proces neformalnog obrazovanja tokom celokupnog perioda njihovog razvoja
- Primenu posebnog metoda koji svakog pojedinca čini glavnim nosiocem procesa sopstvenog razvoja, osobom koja se oslonja na sopstvene snage, koja je odgovorna, posvećena i spremna da pruži podršku drugima
- Pomoć u procesu uspostavljanja sistema vrednosti koji se zasniva na duhovnim, društvenim ličnim principima, sadržanim u Zavetu i Zakonu.

Značaj izviđaštva – obrazovna uloga

Naš odgovor na potrebe i probleme mladih današnjice je naša obrazovna uloga, a naš zadatak je pružiti jednake mogućnosti za razvoj svakom pojedincu i pojedinki:

Mogućnosti za razvoj

Naš zadatak je da doprinesemo sveukupnom razvoju i stalnom obrazovanju mladih.

Sveukupni razvoj

Podstičemo uravnotežen razvoj različitih dimenzija ličnosti čime dajemo priliku da se ispolje celokupne mogućnosti pojedinca.

Takav pristup obuhvata razvoj tela, podsticanje stvaralaštva, formiranje karaktera, usmeravanje emocija, brigu o drugima i zajednicu i otkrivanje lične duhovnosti.

Zdravlje, samoispunjenje, identitet, zrelost, društvena integracija i sreća zavise od skladnog razvoja svih činilaca ličnosti.

Stalni razvoj

Ljudski život je beskrajn proces učenja i oplemenjivanja ličnosti.

Nijedan aspekt obrazovanja ne može se ograničiti na školski sistem niti na određen period života pošto ljudi imaju stalnu potrebu da uče i trebalo bi im dati priliku da to čine celog života.

U izviđaštvu, mladi postaju svesni tog procesa putem sopstvenih otkrića i stalnih napora da postignu najviše što mogu.

Pomažemo mladim ljudima da rastu kroz:

Promociju njihovog razvoja i odbranu njihovih individualnih sloboda unutar okvira dečijih prava i prava mladih;

Doprinos razvoju ličnog sistema moralnih i duhovnih vrednosti kroz učešće u progresivnom programu samo - obrazovanja i partnerstvo sa vršnjacima.

Podsticanje da se zbliže sa prirodnim okruženjem, da potpunije shvate svoj odnos sa njim i stoga da bolje cene potrebu za poštovanjem tog okruženja.

Negovanje pozitivnog odnosa sa odraslima, zasnovanog na poverenju, kroz koji će mladi ljudi pronaći odgovarajuće vaspitne odgovore za razvoj svoje polne zrelosti, emocionalnih potreba i opšteg blagostanja.

Pomažemo društvu da se razvija kroz:

Informisanje mladih: mladi ljudi mogu potpuno da se uključe u društvo samo ako su u potpunosti obavešteni o mogućnostima i pitanjima koji ih se tiču, neposredno ili posredno.

Ponudu obrazovanja za demokratiju: društva mogu da funkcionišu isključivo uz potpuno učešće mladih ljudi u procesu donošenja odluka koje će, na kraju, uticati na njihove živote.

Ravnopravnost: svaka osoba, bez obzira na pol, poreklo, rasu, veroispovest, sposobnosti ili bogatstvo mora biti podstaknuta i potpomognuta da postigne svoje pune fizičke, intelektualne, društvene ili duhovne potencijale.

Partnerstvo sa marginalizovanimima: mladi ljudi i odrasli koji dolaze iz marginalizovanih delova društva treba da budu dobrodošli i primljeni u našu organizaciju kako bi se izborili i prevazišli uzroke svog isključivanja iz društva.

Pomažemo Evropi da raste kroz:

Pomoć mladim ljudima da prevaziđu prepreke svoje pokretljivosti koje često potiču od ograničenog pristupa informacijama, odgovarajućem transportu ili smeštaju.

Borbu protiv rasizma i ksenofobije: inter - kulturalno obrazovanje mladih suprotstavlja se nacionalističkim stereotipima i pruža učenje za mir i toleranciju.

Aktivan doprinos razvoju boljih i uspešnijih omladinskih politika u Evropi, za dobrobit svih mladih Evrope a ne samo u korist naših članova.

Građenje mostova prijateljstva u i izvan granica: kako Evropa raste, njeni mladi ljudi treba da rastu u prijateljstvu sa svim svojim susedima u svim delovima sveta.

Izviđaštvo treba da pomogne svakoj mladoj osobi da dajući sve od sebe postane:

Slobodna i celovita osoba

- čista u mislima i iskrena u srcu
- jake volje
- odgovorna i samopouzdana
- privržena životu
- postojana i odana svom svetu.

Voljna da učestvuje

- uključena u svoju zajednicu
- brani prava drugih ljudi
- voli pravdu i promoviše mir
- opredeljuje se za demokratiju
- opredeljuje se za razvoj
- ceni ljudski rad
- gradi svoju porodicu na ljubavi
- svesna svog i dostojanstva drugih, koja rado i predano saraduje sa drugima.

Kreativna osoba

- koja ostavlja svet boljim nego što ga je našla
- teži celovitosti sveta prirode
- uči stalno i tragajući za još neotkrivenim putevima
- savesno obavlja svoj posao
- nezavisna od materijalnih stvari.

Duhovna osoba

- sa istančanim osećajem života,
- puna radosti živi svoju veru
- i čini je delom svakodnevnog života,
- i koja, otvorena za dijalog i razumevanje, poštuje religiozna uverenja drugih.

Izviđački Metod

Metod izviđaštva/skautstva ima 7 sastavnih elemenata, koji su jednako važni u obrazovanju mladih i dece i predstavljaju ključni pristup i specifičnost izviđaštva , nasuprot ostalim obrazovani pokretima / organizacijama , to su:

Rad u malim grupama

Učenje kroz rad

Progresivna šema

Život u prirodi

Simbolički okvir

Zavet/Obećanje i zakoni

Podrška odraslih

Rad u malim grupama

Rad u malim grupama kroz dobru komunikaciju, druženje, podršku i saradnju, aktivno uključuje svakog/ku pojedinca/ku u rad i vodi ga/je ka uviđanju sopstvene odgovornosti u okviru grupe. Svaki član/ica ima prava i dužnosti kojima doprinosi ostvarivanju zajedničkog cilja i boljem i efikasnijem radu grupe, tako grupa deluje kao jedinstvena celina u ostvarenju postavljenih zadataka.

Učenje kroz rad

Učenje kroz rad je skautski metod kojim se postižu obrazovni ciljevi, stiču nova znanja, veštine i stavovi, do kojih se dolazi aktivnim učešćem u različitim oblicima rada, pri čemu članovi/ce kroz direktna praktična iskustva i veću motivaciju produktivnije i lakše dolaze do određenih ciljeva.

Progresivna šema

Progresivna šema predstavlja razvoj, odnosno stalni napredak članova organizacije uz pomoć sistematske povezanosti programskih celina, koje se nude postupno, putem različitih metoda rada. Da bi bili stimulisani, članovi/ce ispred sebe treba da imaju uvek nove izazove.

Život u prirodi

Priroda je večni izazov za ljude zbog toga što pruža beskonačne mogućnosti. Život u prirodi je značajan pre svega iz razloga što se izviđači uče pravim vrednostima i imaju mogućnosti kako fizičkog tako i društvenog, intelektualnog, duhovnog razvoja, kao i razvoja karaktera. U današnje vreme, ovaj metod je naročito značajan, kada članovi uglavnom žive u urbanim mestima, prvenstveno radi očuvanja njihovog zdravlja, ali i razvoja ekološke svesti.

Simbolički okvir

Simbolički okvir je metod rada gde stvaramo sistem vrednosti po uzoru na kulturu ili zajednicu (realnu ili preuzetu iz romana ili filma). Po tom sistemu vrednosti članovi/ce slede korake svojih idola, daju primer drugima, istovremeno usvajajući moralne kodekse. Bitno je da simbolički okvir odgovara pravim potrebama dece i mladih ljudi istog uzrasta i da podstiče njihova interesovanja i entuzijizam.

Zavet/obećanje i zakoni

Ovaj metod rada predstavlja negovanje sistema vrednosti, koji doprinosi da svaki član bude ponosan i dosledan zavetu i zakonima, gradeći svoj kodeks ponašanja i predanost Misiji, principima, ciljevima i tradiciji svoje organizacije.

Podrška odraslih

Odrasli u organizacijama mladih (volonteri) imaju presudnu ulogu i zauzimaju značajno mesto. Svrha uključivanja odraslih u organizaciju je podrška sprovođenju programa.

Uloga odraslih je:

- rukovođenje jedinicama - rukovodeća struktura
- školovanje kadrova - organizacija i realizacija oblika školovanja
- obavljanje tehničkih funkcija - sekretar, blagajnik, ekonom, i sl.
- savetodavna uloga
- razrada i preispitivanje programa, Statuta, pravilnika, sistema obuke, planiranje i realizacija aktivnosti
- obezbeđivanje uslova za rad - resursi, odgovornosti, tehnička podrška, i sl.

Odrasli zadovoljavaju svoje potrebe kroz različite aspekte:

- učešće na različitim aktivnostima - putovanja, smotre, tabori, izleti, i sl.
- sistematska dalja obuka
- učešće u međunarodnim aktivnostima.

Volonteri-odrasli u organizaciji svoj rad zasnivaju na dobrovoljnoj osnovi.

1. Priroda oko mene

- Poznavanje prirode
- Zaštita životne sredine
- Ishrana u prirodi i lekovito bilje
- Izletništvo
- Orijentacija i topografija
- Pionirstvo i ručni rad
- Istraživanje i zakoni prirode

2. Svet u kojem živim

- Porodica
- Kultura i tradicija
- Moja lokalna zajednica
- Moja otadžbina
- Demokratija i građansko društvo
- Mirovno obrazovanje
- Prevencija kriminala i nasilja
- Odnos među polovima
- Dobro delo
- Nauka, tehnika i komunikacija

3. Moj život

- Komunikativnost
- Građenje samopouzdanja
- Timski rad i veštine rukovođenja
- Kreativno izražavanje
- Kultura i zabava
- Prva pomoć
- Rekreacija i razvoj tela
- Duhovnost
- Zdravlje
- Odgovornost i vrednosti

4. Moja organizacija

- Tradicija i duh
- Svetska skautska porodica
- Ceremonije i svečanosti
- Tradicionalne izviđačke aktivnosti
- Članstvo, principi i organizaciona načela

Sprovođenje programa

Program Saveza izviđača Srbije zasnovan je na potrebama i težnjama mladih ljudi i njegova uloga je obrazovno - vaspitna. Naš cilj je da kroz izviđački metod podstaknemo svakog člana da bude odgovoran prema sebi drugima i zajednici.

Program sprovode licencirane vođe u radnim jedinicama, a obuka je utvrđena sistemom školovanja Saveza izviđača Srbije. Program se sprovodi po kategorijama članstva kroz programe: letova, zvezdi i krinova i programske oblasti i teme, koje su zajedničke za sve kategorije članstva.

Koedukacija

Mnogi ljudi smatraju da prosta činjenica da su dečaci i devojčice zajedno u grupi daje dodatnu vrednost obrazovanju. Međutim, ovo nije uvek istina. Samo to što su zajedno nije dovoljno. Ako želite uspešno da obrazujete mlade ljude, treba da imate precizne obrazovne ciljeve, ili zadatke, i odgovarajuće metode da ih postignete. Obrazovati dečake i devojčice znači pomoći im da rastu i stiču znanje, veštine i stavove da bi zauzeli svoje mesto u svetu odraslih.

Skorašnje istraživanje sprovedeno od strane WOSM u saradnji sa Univerzitetom u Oslu pokazuje da su u grupama gde se sprovodi koedukacija veštine devojčica sistematski "potcenjivane" u poređenju sa veštinama dečaka. Ovo znači da čak i u grupama gde se sprovodi koedukacija, odrasle vođe - muškarci i žene – teže da reprodukuju staru rodnu hijerarhiju i podelu uloga između muškaraca i žena. Na primer, kao da je "normalno" za dečake da rade "teške" poslove kao što je seča drva, dok devojčice peru sudove.

Koedukacija sama po sebi nije dovoljna. Da bi ispunili svoju svrhu moramo doprineti obrazovanju dečaka i devojčica, mladih ljudi, žena i muškaraca, pojednako a na osnovu potreba i težnji svakog pojedinca/ke.

Mladi ljudi u dobu od 11-15 godina , pokušavaju da izgrade svoj identitet (usled mnogih promena sa kojima se suočavaju u tom dobu: pubertet, telesni razvoj, novi stadijum intelektualnog razvoja, proširenje njihove društvene pozadine, itd.) Stoga, često možemo uočiti spontanu polnu segregaciju (odvajanje) u tom dobu: dečaci žele da budu sa dečacima a devojčice sa devojčicama. Mladi ljudi žele da budu sa vršnjacima istog pola da bi delili zajedničke probleme, i istraživali svoj rodni identitet. Stoga, dobro je dati im priliku da imaju zajedničke aktivnosti ali i aktivnosti sa vršnjacima istog pola.

Vodni sistem dozvoljava ovu mogućnost: možete imati vodove dečaka i vodove devojčica koji rade odvojeno ali koji regularno međusobno sarađuju. Treba održavati atmosferu istinske saradnje i jednakosti između dečaka i devojčica i sprečiti prekomerni takmičarski duh među vodovima, naročito ako je zasnovan na predrasudama ("Dečaci su glupi!"; "Devojčice treba da kuvaju i ostanu kod kuće...", itd.).

Vođe treba da shvate da postoji razlika između koedukacije i jednostavnog mešanja mladih ljudi različitog pola. Koedukacija znači dati priliku i dečacima i devojčicama da uče jedni od drugih, otkriju da imaju jednako dostojanstvo, i nauče kako da sarađuju na jednakoj osnovi. Koedukacija je dobra stvar ako imate jasne obrazovne ciljeve.

Programske aktivnosti treba da pružaju jednake mogućnosti i da uvažavaju sve oblasti razvoja ličnosti:

um

emocije

karakter

duh

fizički razvoj

društveni razvoj

Kategorije članstva

naziv kategorije	poletarci i pčelice	mлади izviđači i planinke	stariji izviđači i planinke
uzrast	7-11 godina niži razredi osnovne škole	11-15 godina viši razredi osnovne škole	15-19 godina uzrast srednjih škola

POLETARCI I PČELICE

Poletarac i pčelica:

Upoznaje prirodu, voli je i brine o njoj. Uči kako da se snalazi u prirodi i da postane svestan/a njenih vrednosti i opasnosti.

Poznaje svoja prava i obaveze i razvija osećaj za pravdu i jednakost. Upoznaje, poštuje i saraduje sa svetom u kome živi. Slobodno izražava svoje misli i osećanja.

Brine o svom zdravlju i zdravom duhu. Snalazi se u vremenu i prostoru, kreativno se izražava, koristi osnovne tehničke uređaje i sredstva komunikacije. Ceni svoju i druge kulture, prihvata kodekse lepog ponašanja i etike.

Upoznaje rad, principe i načela organizacije učestvujući u izgradnji svoje jedinice, učeći da poštuje, ceni i voli izviđaštvo, znajući svoja prava i dužnosti u organizaciji.

(krajnji obrazovi cilj u kategoriji poletaraca i pčelica)

Izviđački metod	Uzrast 7 – 11
Rad u malim grupama	Poletarci su organizovani u jata koja broje oko 20 članova. Jatom rukovodi odrasli predvodnik. Jato može biti podeljeno na manje grupe radi realizacije određenog zahteva
Učenje kroz rad	Poletarci i pčelice preko igre i praktičnog iskustva, dolaze do novih saznanja, stiču korisne veštine i grade svoju ličnost
Progresivna šema	Poletarci i pčelice preko sistematski povezanih programskih celina koje im se prezentuju postupno stalno imaju pred sobom nove izazove
Život u prirodi	Boravkom u prirodi poletarci stiču praktična iskustva, razvijaju ljubav prema prirodi, postaju svesni njenih vrednosti i opasnosti, podižu nivo ekološke svesti i doprinose svom zdravlju.
Simbolički okvir	Knjiga o džungli
Zavešt (obećanje) i zakoni	Kratak jednostavan tekst, razumljiv deci koji doprinosi izgradnji sistema vrednosti svakog pojedinca/ke.
Podrška odraslih	Odrasli planiraju i realizuju aktivnosti poletaraca i pčelica, pružaju im fizičku i emotivnu sigurnost

Članstvo i organizaciona načela

Član organizacije uzrasta 7 do 11 godina nosi naziv poletarac (dečak) ili pčelica (devojčica). U daljem tekstu upotrebljavamo naziv poletarac za oba pola da bi izbegli ponavljanje ona/on, poletarac/pčelica.

Jedinica sastavljena isključivo od pčelica zove se roj pčelica. Jedinica sastavljena od poletaraca nosi naziv jato poletaraca. Jedinica sastavljena od poletaraca i pčelica nosi naziv jato. Jato broji oko dvadeset članova.

Jato je radna jedinica poletaraca (u sastavu čete), a može da bude osnovna jedinica u sastavu odreda. Program se ostvaruje, po pravilu, u jatu kao celini.

Ostvarivanje programa u manjim grupama od jata uslovljeno je praktičnim razlozima konkretnog programskog zahteva (vrste igre, takmičenja i sl.). Ova podela je privremena a grupe nisu stalne jedinice.

Jato ima svoje ime, koje biraju sami poletarci. Ime jata simbolizuje osobine članova jata, a po pravilu se uzima iz sveta faune, flore, junaka iz priča, filmova i drugo.

Jato ima svoju zastavu. Na zastavi se nalazi simbol jata.

Rukovođenje jatom

Radom jata rukovodi predvodnik. Predvodnik je po pravilu punoletan član organizacije koji ima znanja, veštine i smisla za rad sa decom. Predvodnik kroz neposredan rad sa jatom upoznaje svakog poletarca i trudi se da razvija njegove veštine. Pored rada sa jatom, predvodnici mogu da ostvaruju izviđački program namenjen za njihov uzrast.

Za osposobljavanje predvodnika i njihovo stručno usavršavanje, u organizaciji se održavaju posebni seminari i škole na nivou Saveza.

Četa poletaraca sačinjena je od dva ili više jata. Organi rukovođenja četom su: zbor čete, štab čete i vođa čete.

Zbor čete čine svi članovi. Zbor čete raspravlja i odlučuje o svim bitnim pitanjima rada i razvoja čete.

Štab čete je rukovodeći organ čete. Štab čete čine: vođa čete, njegov pomoćnik, predvodnici svih jata koji čine tu četvu, kao i drugi članovi čete izabrani na ostale dužnosti u četi. Štab čete raspravlja i donosi odluke o tekućim pitanjima rada čete na osnovu zaključaka zbora čete o organizovanju i sprovođenju konkretnih akcija i aktivnosti.

Vođa čete i njegov pomoćnik, predlažu planove rada čete i sprovode odluke zbora i štaba čete. Njihov zadatak je da se sa predvodnicima dogovaraju realizaciju plana i način rada jata i da im pomažu u savladavanju konkretnog programa.

Pored organa rukovođenja četom, četa može imati savetodavne organe. To su Starešina čete i Savet čete. Starešina čete je punoletni član Saveza Izviđača, koji svojim iskustvom i savetima usmerava rad čete i pomaže mladim rukovodiocima, ne mešajući se u demokratske dogovore mladih. Starešina čete je član Saveta čete. U samostalnoj četi, starešina čete je rukovodeći organ čete i član štaba čete. U ovom slučaju, njegova uloga je veoma odgovorna jer predstavlja četvu u javnosti i pred organima vlasti i odgovoran je za pravilan rad čete.

Savet čete čine starešina čete, roditelji, nastavnici, prijatelji organizacije, i njihov je zadatak da pomažu rad čete.

U odredima izviđača, u kojima radi više jedinica poletaraca ili u naseljenim mestima gde nekoliko odreda okuplja najmlađu kategoriju članova, veoma je korisno povremeno sastajanje predvodnika radi razmene iskustava. Međusobni stalni kontakti predvodnika doprinose njihovom usavršavanju, sticanju novih znanja, usklađivanju rada jata, kao i izvođenju zajedničkih akcija poletaraca.

Program rada

Program se sastoji od opštih i posebnih znanja, čije se ostvarivanje podrazumeva pristupanjem u jato. Ostvarivanje programa mora da bude sistematsko i kontinuirano. Sticanje znanja, veština i razvijanje sposobnosti vrši se u stalnoj aktivnosti članstva, što je moguće više u slobodnom prostoru u vedroj atmosferi igre.

Opšti program je podeljen u tri grupe i stepenovan je po težini u tri nivoa: let vrapca; let laste i let orla.

Priroda oko mene

- ☛> Poznavanje prirode
- ☛> Zaštita životne sredine
- ☛> Ishrana u prirodi i lekovito bilje
- ☛> Izletništvo
- ☛> Orijentacija i topografija
- ☛> Pionirstvo i ručni rad
- ☛> Istraživanje i zakoni prirode

Svet u kojem živim

- ☛> Porodica
- ☛> Kultura i tradicija
- ☛> Moja lokalna zajednica
- ☛> Moja otadžbina
- ☛> Demokratija i građansko društvo
- ☛> Mirovno obrazovanje
- ☛> Prevencija kriminala i nasilja
- ☛> Odnos među polovima
- ☛> Dobro delo
- ☛> Nauka, tehnika i komunikacija

Moj život

- ☛> Komunikativnost
- ☛> Građenje samopouzdanja
- ☛> Timski rad i veštine rukovođenja
- ☛> Kreativno izražavanje
- ☛> Kultura i zabava
- ☛> Prva pomoć
- ☛> Rekreacija i razvoj tela
- ☛> Duhovnost
- ☛> Zdravlje
- ☛> Odgovornost i vrednosti

Moja organizacija

- ☛> Tradicija i duh
- ☛> Svetska skautska porodica
- ☛> Ceremonije i svečanosti
- ☛> Tradicionalne izviđačke aktivnosti
- ☛> Članstvo, principi i organizaciona načela

Letovi se osvajaju postepeno kroz metode i oblike rada. Ostvarivanje programa letova odvija se po pravilu, za sve članove jata istovremeno. Predvodnik prati rad i razvoj poletaraca i priznaje osvojen let celom jatu članova na osnovu ostvarenog programa u aktivnostima jata, te nikakvi ispiti ni testovi za priznavanje letova nisu potrebni.

Posebni deo programa sadržan je u veštinama. Opređenje za određenu veštinu sa kojom će se upoznati, zavisi od interesovanja dece i uslova u kojim žive.

Letovi i veštine se savladavaju putem ciklusa.

Ciklusi zaokružuju oblasti sa kojima se poletarci upoznaju. Radi se o sistematskom organizovanju niza aktivnosti iz zahteva određenog leta, vezanih jednom temom, koji se proširuju zahtevima veštine.

U toku jedne godine moguće je izvesti nekoliko ciklusa, približno jedan let, dve-tri veštine u kolektivnom savladavanju i jednu po vlastitom izboru.

Let vrapca odgovara uzrastu 7-8 godina. Let laste odgovara uzrastu 8-9 godina, a let orla uzrastu 9-11 godina.

Metod i oblici rada

Metode rada koje se primenjuju u radu sa poletarcima su: krug i pozdrav, igra, pesma, takmičenje, ručni rad, dramatizacija, eksperiment, itd.

Jato ostvaruje svoj program na sastancima, šetnjama, izletima, kolonijama, smotrama, takmičenjima, svečanostima, posetama, radnim i drugim akcijama i aktivnostima.

Pod sastankom se podrazumeva svaki organizovani skup jata. Sastanak treba organizovati u skladu sa godišnjim planom rada. Treba najpre odabrati glavnu temu sastanka, način obrade teme i prateće igre i pesme, po mogućstvu tematski vezane za sastanak. Sastanci treba da traju 40-60 minuta, ne treba ih zakazivati češće od jednom nedeljno. Uobičajeno je da u toku sastanka poletarci sede raspoređeni u krugu, bilo da su u zatvorenoj prostoriji ili napolju. Ovako raspoređeni su upućeniji jedni na druge, lakše ih je organizovati i stvoriti jedinstven kolektiv.

Igra je omiljenija aktivnost i sastavni deo života dece. U početku dete svaki rad poistovećuje sa igrom. Tek kasnije razvija se osećaj dužnosti i dete počinje da razlikuje igru od rada. Igra treba da bude osmišljena, tako da kod poletaraca razvija smisao za život u kolektivu, radne navike i pozitivne karakterne osobine. Sve ove aktivnosti treba da budu tako vešto organizovane da ih dete postepeno usvaja, čime igra postaje vaspitna. Igra treba da bude osmišljena tako da kod poletaraca razvije smisao za život u kolektivu, radne navike i pozitivne karakterne osobine kao što su: istrajnost, časnost, pravednost, jednakost, spretnost, hrabrost, odlučnost i suzbije agresiju, zavist i sl. U igri ne treba nikoga ponižavati, niti previše isticati. Svako dete u igri treba da bude aktivan učesnik, da ima određenu funkciju, ne sme biti pasivan posmatrač. Ovakav pristup igri omogućuje ispoljavanje ličnosti i razvoj prirodnih sposobnosti i sklonosti deteta, a jedinku još više vezuje za kolektiv.

Šetnje treba da se koriste kao stalna forma rada jata, sastanak treba uvek zameniti šetnjom ukoliko vremenski uslovi i tematika sastanka to dozvoljavaju. One se mogu izvoditi u toku radnog dana ali naročito subotom i nedeljom.

Izleti su povremene forme rada, ali veoma omiljene među decom. Izleti moraju biti dobro pripremljeni i programski razrađeni. Cilj izleta može biti ostvarivanje bilo kog programskog zahteva, da koristi za proveru znanja i uvežbavanje veština. Naravno svaki izlet treba da bude protkan igrom pesmom i zabavom.

Kolonije su boravci poletaraca u prirodi (a obično traju 5 do 15 dana). Smeštaj poletaraca, po pravilu je u čvrstim objektima. Preporučljivo je da stariji poletarci na kolonijama borave u šatorima po dan dva kao priprema i privikavanje za taborovanje. Program kolonije mora da bude sadržajan, bogat i raznovrstan, usklađen sa predznanjem i uzrastom učesnika. Na programu mora da bude što više šetnji, izleta, šaljivih i sportskih takmičenja, pesama i igara.

Smotre su susreti izviđača koje mogu biti organizovane na nivou odreda, grada, opštine, na saveznom ili svetskom nivou. Na smotrama su najčešće prisutne sve kategorije izviđača, a postoje i smotre koje se organizuju specijalno za određenu kategoriju. Smotre su najbolja prilika da se poletarci iz različitih jata, mesta i krajeva, međusobno upoznaju i zbliže, uporede svoja znanja i odmere snage.

Takmičenje, kao oblik rada, treba organizovati da razvija kod dece upornost, istrajnost, timski duh i rad. Takmičenja su pogodna forma da poletarci potpunije savladaju predviđeni program letova i veština, a takođe da razviju pozitivne karakterne osobine. Takmičenja mogu biti organizovana na jatnom, četnom, odredskom, opštinskom (gradskom) ili republičkom nivou. Takmičenje na jatnom nivou može biti individualno ili grupno. Ako se takmiči više jata (uvek je grupno), moguće je napraviti ekipe u kojima su članovi iz različitih jata. Tako se kod dece razvija druželjubivost i sposobnost prilagođavanja u društvu. U najvećem broju slučajeva takmiče se jata međusobno, što izaziva kod poletaraca osećaj pripadnosti kolektivu i takmičarski duh. Tematski mogu biti vrlo različita: sportska nadmetanja, raznovrsne igre, nadmetanja u znanju iz izviđačkog ili opšte-društvenog programa, veštine (vezivanje čvorova, «tragom lisice», raznovrstan ručni rad, orjontacioni kros, itd.), šaljivi kvizovi, vesele olimpijade ili mešovita takmičenja. Među poletarcima treba negovati zdrav takmičarski duh i sprečavati rivalstva.

Svečanosti se organizuju povodom davanja obećanja, obeležavanja praznika i značajnih jubileja. To mogu biti svečane akademije, drugarske večeri, logorske vatre, fenjer večeri, čajanke i druge priredbe. Poletarci se u redovnom radu pripremaju da budu učesnici programa, organizovanih u okviru ovih svečanosti.

Posete gradovima (selima) su veoma korisni oblici aktivnosti poletaraca. Za decu iz sela upoznavanje gradova, njihovog života i sadržaja, neobično je važna komponenta u izgradnji ličnosti deteta. Za gradsku decu posete selima su prikladne da se upoznaju sa životom i radom ljudi na selu i bliže upoznaju poljoprivrednu proizvodnju. Može se ići i u posetu bolesnom drugu, kulturno-istorijskim znamenitostima (spomenici, muzeji, crkve, manastiri, itd), javnim organizacijama i ustanovama (fabrike, zdravstveni centri, pošta, vatrogasna stanica, dečja odmarališta, planinarski domovi, observatorija, zoološki vrt), mogu se posetiti i poznate ličnosti ili događaji (pozorišne i bioskopske predstave, koncerti, sajmovi, sportske i tehničke manifestacije).

Radne akcije su značajan faktor u izgradnji radnih navika i u stvaranju pozitivnog odnosa prema radu kod dece. Tu se prvenstveno misli na uređenje izviđačkog doma, kutka jata, školskog dvorišta, izletišta, ulica, uređenje spomenika, negovanje zelenog pojasa, sađenje šuma i drvoreda. Radne akcije se organizuju da bi poletarci osetili snagu kolektiva i doprinos svakog pojedinca zajedničkim rezultatima. Na taj način se razvija i osećaj odgovornosti i solidarnosti. Pored vaspitnih efekata određenim radnim akcijama obezbeđuju se i finansijska sredstva za potrebe jata. To su akcije sakupljanja sekundarnih sirovina, lekovitog bilja, branje voća i povrća i obavljanje drugih sezonskih poslova na poljoprivrednim imanjima.

Pesmu treba negovati, pesma pozitivno utiče na raspoloženje. Deca vole da pevaju, stoga pesma mora biti obavezan deo svakog sastanka. Treba pevati svuda, pri svakom susretu jata, u šetnji, na izletu, u školi, u izviđačkom domu, u prirodi. Pespom se kod dece razvija sluh, ljubav prema muzici, a kroz tekst se može mnogo naučiti.

Ručni rad može biti pravljenje figura ili igraćaka od različitih materijala. Ovaj metod rada je veoma zahvalan za savladavanje nekih veština (modelarstvo, origami, vez). Deca vole ručni rad jer je interesantan i prihvataju ga kao igru. Kroz ručni rad se može mnogo naučiti. On razvija kod dece maštu, strpljenje, spretnost, motoriku, snalaženje u prostoru i trodimenzionalno sagledavanje predmeta.

Dramatizacija je lep način da se prikaže neki događaj ili ispriča priča, a da se pritom uključe svi poletarci. Nezaobilazan je deo programa jata na svečanostima ili priredbama. Podstiče timski rad, razvija glumačke sposobnosti dece, vežba pamćenje, veštine prezentacije i javnog nastupa, razvija kreativnost.

Eksperiment je metod kojim se na zanimljiv način nešto može dokazati ili objasniti. Ono što se može i čuti videti ostaje trajnije upamćeno. Eksperimente treba primenjivati kad god je to moguće.

OBEĆANJE I ZAKONI POLETARACA

Posle stupanja u organizaciju, kada upoznaju njen program i sadržaj rada, POLETARCI svečeno daju obećanje.

OBEĆANJE poletaraca glasi:

“ Obećavam da ću voleti svoju otadžbinu, da ću tragati za najvećom istinom i ljubavlju, da ću dobro učiti, biti vredan i da ću svaki dan učiniti dobro delo.”

Obećanje se daje na svečanostima pred državnim i odredskom zastavom uz prisustvo starijih članova, roditelja i prijatelja organizacije. Ovom prilikom poletarci dobijaju marame. Marama poletaraca definisana je pravilnikom o uniformama.

ZAKONI POLETARACA GLASE:

1. Poletarac je dobar drug, pravedan i hrabar.
2. Poletarac poštuje svoje roditelje i starije.
3. Poletarac dobro uči, vredan je i nesebičan.

EVIDENCIJA RADA I ČLANSTVA

Evidencija članstva i ukupne aktivnosti svakog pojedinaca i jedinice kao celine ostvaruje se u jatu i četi, a zbirno i u odredima i Savezima.

Evidencija podataka i aktivnosti pojedinaca vodi se u članskoj knjižici i evidencionom kartonu svakog poletarca.

U okviru jata, u knjizi jata, vodi se evidencija o članovima o savladavanju pojedinih zahteva i veština, o akcijama i aktivnostima, o plaćanju članarine i o imovini.

Evidenciju vodi predvodnik.

Letopis jata vode poletarci. Tu se evidentiraju sve aktivnosti jata, priče, igre, pozdravi, crteži, razglednice, fotografije i dr.

LET VRAPCA – programski zahtevi

Priroda oko mene

- ☞ Da nabroji dvadeset biljnih i životinjskih vrsta iz svog kraja i nacрта neku od njih.
- ☞ Da pokazuje ljubav prema prirodi učestvovanjem u jatnim aktivnostima negovanja cveća, rada na uređenju parka ili hranjenja ptica.
- ☞ Da bude upoznat sa najmanje pet vrsta čajeva koji se koriste u domaćinstvu.
- ☞ Da zna da objasni pojam izleta, da poznaje pravila ponašanja na izletu.
- ☞ Da učestvuje na jednodnevnom izletu, da nacрта, ispriča ili napiše utisak sa izleta.
- ☞ Da nacрта put od kuće do škole i da zna svoju adresu.
- ☞ Da se zna orijentisati pomoću sunca.
- ☞ Da ume zavezati pertle na cipelama/ patikama.
- ☞ Da napravi igračku od priručnih materijala.
- ☞ Da zna vrste padavina.
- ☞ Da zna strane sveta.

Svet u kojem živim

- ☞ Da poznaje rodbinske veze i svoje dužnosti u okviru porodice i zajednice u kojoj živi.
- ☞ Da poseti neko od kulturnih i istorijskih mesta u svom kraju (spomenici, muzeji, pozorište, biblioteka).
- ☞ Da zna da postoje ljudi sa posebnim potrebama.
- ☞ Da poštuje tuđa osećanja i iskazuje svoja.
- ☞ Da zna i da primenjuje pravila lepog ponašanja (koje je JATO odredilo).
- ☞ Da prepozna značaj nenasilne verbalne komunikacije.

- ☞ Da poštuje dogovor.
- ☞ Da zna puni naziv svoje zemlje i da prepoznaje njena obeležja.
- ☞ Da zna datume nekih praznika (Nova godina, Dan žena, Dan državnosti...), i učestvuje sa svojim jatom u njihovom obeležavanju.
- ☞ Da je u okviru svog jata učestvovao u jednoj aktivnosti vezanoj za promociju prava deteta .
- ☞ Dobro poznaje sličnosti i razlike između polova.
- ☞ Da koristi govornicu, zna kulturu telefonskog razgovora i zna osnovne brojeve za pomoć (92, 93, 94).

Moj život

- ☞ Da zna šta znači prva pomoć.
- ☞ Da prepoznaje ubod insekta i pravilno reaguje.
- ☞ Da zna da se zaštititi od sunčanice.
- ☞ Da ima veštinu da pravilno sanira ogrebotinu uz upotrebu flastera i hanzaplata.
- ☞ Da sa jatom napravi kasicu i uštedi novac za svoj izlet.
- ☞ Da učestvuje u izradi zidnih novina sa članovima jata .
- ☞ Da učestvuje u odabiru simbola jata.
- ☞ Da nabroji bolesti zavisnosti .
- ☞ Da sa jatom izradi natpise upozorenja o zabrani pušenja i postavi ih u prostoriji za aktivnosti.
- ☞ Da učestvuje u izvođenju priredbe jata za roditelje.
- ☞ Da zna 5 osnovnih saobraćajnih znakova.
- ☞ Da napiše čestitku, razglednicu ili dopisnicu.
- ☞ Da zna da gleda na sat.
- ☞ Da ume da postavi sto, lepo se ponaša za stolom, pravilno držeći pribor.
- ☞ Da nabroji 5 opasnosti iz svoje sredine koje se odnose na ličnu bezbednost i zdravlje.
- ☞ Da sa jatom poseti lutkarsku ili pozorišnu predstavu za decu.
- ☞ Da razlikuje vrste voća i povrća i da zna o značaju raznovrsne ishrane.
- ☞ Da samostalno napravi predmet od papira i plastelina .

Moja organizacija

- ☞ Da zna da objasni i razume, Obećanje i Zakone.
- ☞ Da zna osnovne pojmove o značenju reči poletarac/ pčelica, predvodnik/ ca, jato.
- ☞ Da ima uniformu i pravilno je nosi.
- ☞ Da zna datum osnivanja svog jata.
- ☞ Da zna da nacrti znak svog jata.
- ☞ Da zna ko je osnivač pokreta u svetu i u zemlji.
- ☞ Da prepoznaje znak WOSM-a, Saveza i odreda.
- ☞ Da zna da objasni obećanje i Zakone.
- ☞ Da pravilno pozdravlja izviđačkim pozdravom.
- ☞ Da pravilno staje u krug poletaraca.
- ☞ Da poznaje osnove kretanja po putnim znacima.
- ☞ Da zna himnu Saveza.
- ☞ Da učestvuje u izviđačkim igrama.
- ☞ Da zna pesmu „Žika Mika“.

Da je osvojio najmanje dve veštine prilagođene uzrastu.

Priroda oko mene

- ☞ Da pronade određite po adresi u svojoj okolini.
- ☞ Da zna da se služi kompasom.
- ☞ Da zna načine orijentisanja u prirodi i urbanoj sredini bez kompasa.
- ☞ Da sa svojim jatom napravi kućicu i hranilicu za ptice, da ih postavi i održava.
- ☞ Da posadi i neguje biljku ili se brine o životinji.
- ☞ Da je učestvovao u jednostavnom jatnom ogledu u kome se prikazuje zagađenje vode, tla ili vazduha.
- ☞ Da sa svojim jatom napravi plakat o zaštiti sredine.
- ☞ Da zna da razlikuje godišnja doba i njihove karakteristike.

Svet u kome živim

- ☞ Da učestvuje u odredskim aktivnostima na temu promocije prava deteta.
- ☞ Da je učestvovao u aktivnosti izrade patenata za kućne potrebe .
- ☞ Da poznaje svoje porodično stablo .
- ☞ Da zajedno sa jatom vodi dnevnik dobrih dela.
- ☞ Da učestvuje u nekoj humanitarnoj akciji.
- ☞ Da zna da objasni obeležja zemlje.
- ☞ Da poznaje nekoliko načina pozdravljanja karakterističnih za različite kulture.
- ☞ Da poštuje potrebe i različitosti drugova i drugarica u jatu.
- ☞ Da poznaje osnovna pravila u saobraćaju.

Moj život

- ☞ Da ume da pronade važan objekat u svom mestu (pošta, ambulanta, policija, ...).
- ☞ Da zna da prepozna apoteku u svom mestu.
- ☞ Da vodi računa o ličnoj higijeni .
- ☞ Da zna da pruži prvu pomoć prilikom sunčanice.
- ☞ Da prepriča priču o svojoj omiljenoj ličnosti.
- ☞ Da zna nenasilno da iskaže svoju potrebu, osećanje, razmišljanje.
- ☞ Da razgovara o dobrom/lošem događaju i osećanjima vezanim za njih.
- ☞ Da poznaje načine mirnog rešavanja konflikta.
- ☞ Da zna posledice bolesti zavisnosti i da sa jatom osmisli slogan, razglednicu ili plakat kao protest bolestima zavisnosti.
- ☞ Da prezentuje svoju skalu vrednosti i zastupa je.
- ☞ Da prepoznaje grupe muzičkih instrumenata i da iz svake grupe nabroji bar tri.
- ☞ Da poznaje različite tehnike likovnog izražavanja.
- ☞ Da nacrtá amblem jata.
- ☞ Da napravi koverat, napiše pismo i pošalje.
- ☞ Da zna da koristi osnovne funkcije mobilnog telefona.
- ☞ Da zna da se pozdravi i predstavi na 3 ili više stranih jezika i jeziku gluvonemih.
- ☞ Da se lepo ponaša na javnom mestu.
- ☞ Da zna o značaju korišćenja prirodnih namirnica u ishrani i štetnosti veštačkih.
- ☞ Da se zna orijentisati u vremenu.
- ☞ Da veže čvorove koji su neophodni u svakodnevnom životu (vezivanje cipela, ranca, dva kanapa)

Moja organizacija

- ☞ Da zna da objasni pozdrav izviđača.
- ☞ Da ima osnovne pojmove o kategorijama članstva u organizaciji.
- ☞ Da zna ko je osnivač odreda i nabroji poznate ličnosti izviđače, koji su do sada bili u organizaciji ili su još uvek.
- ☞ Da sa članovima jata izradi maskotu jata.
- ☞ Da zna oznake na uniformi za svoju kategoriju i njihovo značenje.
- ☞ Da objasni i nacрта znak odreda, Saveza i WOSM-a.
- ☞ Da zna da prepriča priču o Baden Pauelu i osnovnoj ideji razvoja skautizma.
- ☞ Da zna koliko članova i zemalja ima WOSM.
- ☞ Da uredno nosi uniformu.
- ☞ Da učestvuje na fenjer večeri.
- ☞ Da je sa jatom posetio bivak ili tabor.
- ☞ Da zna značaj logorske vatre.
- ☞ Da zna da prišije dugme.
- ☞ Da učestvuje u igrama zapažanja i pamćenja.
- ☞ Da saopšti smisao poruke od 15 reči posle pređenih 200 do 500 metara.
- ☞ Da zna 10 novih putnih znakova.
- ☞ Da zna 3 nove izviđačke pesme.

Da je osvojio dve nove veštine prilagođene uzrastu.

LET ORLA - programski zahtevi

Priroda oko mene

- ☞ Da zna osnovne pojmove izleta, bivaka i tabora/zimovanja.
- ☞ Da zna sve putne znake.
- ☞ Da pomaže pri organizaciji izleta.
- ☞ Da zna da prepozna tri životinjska traga na izletu.
- ☞ Da je učestvovao na dvodnevnom izletu.
- ☞ Da se zna orijentisati u noćnim uslovima.
- ☞ Da raspoznaje osnovne elemente reljefa svoje okoline.
- ☞ Da od prirodnog materijala napravi maketu .
- ☞ Da poznaje pet čvorova i da isplete čvor za maramu.
- ☞ Da izradi herbarijum sa opisom biljaka.
- ☞ Da poznaje lanac ishrane.
- ☞ Da učestvuje u akciji prikupljanja sekundarnih sirovina i da poznaje pojam reciklaže.
- ☞ Da razlikuje jestivo od nejestivog bilja.
- ☞ Da je učestvovao u podizanju šatora.
- ☞ Da nabroji pet načina zagađivanja vode, tla i vazduha i načine sprečavanja zagađenja.
- ☞ Da učestvuje u igrama zapažanja i pamćenja.

Svet u kome živim

- ☞ Da nabroji 8 prava deteta, da zna kome da se obrati za pomoć prilikom narušavanja tih prava.
- ☞ Da zna lokacije raznih kulturno - istorijskih mesta i društvenih institucija u svom kraju.
- ☞ Da zajedno sa svojom porodicom učestvuje u nekoj izviđačkoj aktivnosti.
- ☞ Da učestvuje u sprovođenju odredske humanitarne aktivnosti.
- ☞ Da sa jatom napravi izložbu (crteža, fotografija, literarnih sastavai sl.) na zadatu temu.
- ☞ Da ima osnovna znanja o državnom uređenju.
- ☞ Da zna da objasni neke običaje iz svoje sredine.

Moj život

- ☞ Da zna čemu služi vakcinacija.
- ☞ Da pravilno održava i čuva odeću i obuću.
- ☞ Da vodi računa o higijeni na aktivnostima u prirodi.
- ☞ Da zna simptome najčešćih dečijih bolesti.
- ☞ Da ume da prepozna krpelja i obrati se za pomoć.
- ☞ Da ume da sanira opekotinu 1. stepena.
- ☞ Da shvata šta je to pubertet i zna koje ga promene očekuju na telu.
- ☞ Da sačini svoj vremenski dnevni raspored za nedelju dana i da objasni važnost planiranja vremena
- ☞ Da učestvuje u izradi knjige uspomena sa aktivnosti, opisujući događaje i osećanja.
- ☞ Da zna značajne datume posvećene borbi protiv bolesti zavisnosti i da učestvuje na likovnom ili literarnom konkursu povodom nekih datuma iz ove oblasti.
- ☞ Da nabroji religije u svom okruženju.
- ☞ Da učestvuje u radionici maketarstva ili vajarstva.
- ☞ Da pošalje telegram.
- ☞ Da sa svojim jatom poseti jednu javnu službu.
- ☞ Da sa jatom učestvuje u aktivnosti o saobraćaju.
- ☞ Da uči osnovne signale (SOS, zdravo) i načine pisanja šifrovanog pisma.
- ☞ Da kaže nekoliko stvari o sebi na stranom jeziku.
- ☞ Da učestvuje u sportskim aktivnostima jata.
- ☞ Da učestvuje u maloj školi kulinarstva.
- ☞ Da učestvuje na aktivnosti van svog mesta.
- ☞ Da zna abecedu rukama .

Moja organizacija

- ☞ Da zna da objasni pojam izviđač, vodnik/ca i vod.
- ☞ Da ispriča priču o nastanku, razvoju, tradiciji ili značajnom događaju u svom odredu.
- ☞ Da obavlja jednu dužnost u jatu bar mesec dana.
- ☞ Da poštuje tradiciju organizacije.
- ☞ Da se dopisuje sa izviđačima iz druge zemlje.
- ☞ Da učestvuje u akciji Dana sećanja.
- ☞ Da sa svojim jatom učestvuje u KZP ili odredskoj priredbi.
- ☞ Da sa jatom boravi na taboru .
- ☞ Da napiše poruku nevidljivim pismom.
- ☞ Da zna 3 nove izviđačke pesme.

Da je osvojio dve nove veštine prilagođene uzrastu.

MLAĐI IZVIĐAČI I PLANINKE

Mlađi izviđači i planinke:

Istražuju, posmatraju, procenjuju, zapažaju i snalaze se u životnoj sredini. Tako nauče da žive u skladu sa prirodom, ne narušavajući je.

Prihvataju građanske vrednosti, poštuju svoju i kulture drugih, čime doprinose razvoju svoje sredine.

Poznaju opšta pravila ponašanja i komunikacije, usavršavaju se prateći trendove, razumeju svoje i kulturno i duhovno nasleđe drugih i razvijaju se u svesnu i odgovornu osobu koja planira resurse i brine o zdravlju i higijeni.

Ponosan je član organizacije i ceni njene vrednosti, principe i načela, poznajući strukturu organizacije, svoja prava i dužnosti, njenu tradiciju i razvoj u zemlji i svetu.

(Krajnji obrazovni cilj za kategoriju uzrasta 11-15 godina)

Izviđački metod	Uzrast 11-15
Rad u malim grupama	Vod deluje kao jedinstvena celina sa aktivnim učešćem svih članova voda. Rad u vodovima kroz komunikaciju, druženje, podršku vodi ka ostvarenju sopstvene odgovornosti u ostvarenju zajedničkog cilja. Članovi/ce voda su istog pola.
Učenje kroz rad	Učenje kroz rad su aktivnosti koje članovi voda osmisle i praktično iskuse. Time se postiže veća zainteresovanost i aktivniji rad.
Progresivna šema	Razvoj tj. stalni napredak članova/ca organizacije preko sistematske povezanosti programskih celina koje im se nude postupno, izviđač se stimuliše, sistematskim postavljanjem novih izazova.
Život u prirodi	Priroda je najbolja osnovna sredina za izvođenje vodnih aktivnosti. Mlađi izviđači i planinke kroz ovaj metod istražuju, posmatraju, procenjuju, zapažaju i snalaze se u životnoj sredini. Tako nauče da žive u skladu sa prirodom, ne narušavajući je doprinose razvoju svoje sredine, planiraju resurse i brinu o svom zdravlju.
Simbolički okvir	Članovi/ce jednog voda preuzimaju sistem vrednosti od neke njima slične grupe (stvarne, ili preuzete iz knjige ili filma) bitno je da simbolički okvir te grupe izviđačima daju primer i podstiču ih na istraživanje i avanturu.
Zavet (obećanje) i zakoni	Negovanje sistema vrednosti jednog voda, koji doprinosi da svaki član bude ponosan i dosledan zavetu i zakonima, gradeći svoj kodeks ponašanja i predanost Misiji, principima, ciljevima i tradiciji izviđačkog pokreta.
Podrška odraslih	Odrasli dodeljuju adekvatne odgovornosti mladim ljudima i pružaju programsku, logističku, organizacionu, psihičku i emocionalnu podršku koja je mladima potrebna.

Članstvo i organizaciona načela

Članovi/ ce Saveza izviđača Srbije uzrasta 11 do 15 godina, (učenici/ce viših razreda osnovne škole) nose naziv mlađi izviđači / mlađe planinke. Mlađi izviđači se organizuju u vodove i čete.

Vod je radna jedinica izviđača u kojoj se ostvaruje najveći deo programa. Vod je grupa dece ili mladih od 6 do 12 članova, sa sličnim interesovanjima i približno istog uzrasta.

Vod ima svoje ime koje biraju sami članovi. Ime voda treba da simbolizuje članove voda. Obično se uzimaju imena iz sveta flore i faune, neki prirodni pojmovi i slično. Vod ima i svoj stilizovani znak koji odgovara imenu voda. Vod ima svoju zastavu. Oblik i izgled zastave regulisan je posebnim pravilnikom. Dva ili više voda udružuju se i formiraju osnovnu jedinicu.

Osnovna jedinica mlađih izviđača i planinki je četa. Ukoliko je četa sastavljena samo od mlađih planinki naziva se kolo. Ako na određenom terenu ne postoje uslovi za formiranje odreda izviđača, kao samostalne organizacione jedinice, jer postoji samo jedna četa izviđača, ta četa može delovati kao samostalna organizaciona jedinica.

Četa (kolo) ima svoje ime koje biraju sami članovi. Ime čete simbolizuje članove, a uzima se po znamenitim ličnostima ili se uzimaju pojmovi iz prirode. Četa (kolo) takođe ima svoju zastavu. Oblik i izgled zastave regulisan je posebnim pravilnikom.

Rukovođenje vodom

Osnovni princip odlučivanja je demokratsko dogovaranje na zajedničkim skupovima članova voda, odnosno čete.

Vod deluje kao jedinstveni kolektiv. Samostalno ostvaruje veliki deo programa organizacije, bira pomoćnika vodnika, a vodnik raspoređuje zadatke i dužnosti članovima voda, prati njihov rad i ostvarivanje programa, predlaže priznavanje stečenih znanja. Vodnik i članovi vrše i druge funkcije u skladu sa usvojenim zadacima i zajednički utvrđenim planovima i programima u sklopu čete. Vodnik zajedno sa vodom donosi odluke kao celina.

Vodnik i njegov pomoćnik, u skladu sa ciljevima odreda i čete predlažu aktivnosti i ostvaruju u ime voda saradnju sa drugim jedinicama.

Ostale dužnosti u vodu mogu biti: sekretar, blagajnik, domaćin, ekonom, kao i one koje vod smatra da su potrebne (na pr. higijeničar, referent za sport, kulturno zabavni rad, i sl.). Svaki član voda treba da dobija zaduženja. Dužnosti u vodu raspoređuju se prema ličnim sklonostima i prema potrebama. Preporučljivo je da se članovi zamenjuju na pojedinim dužnostima kako bi stekli iskustva na raznim poslovima.

Organi rukovođenja četom – kolom su: zbor čete, štab čete i vođa čete.

Zbor čete čine svi članovi. Zbor čete raspravlja i odlučuje o svim bitnim pitanjima rada i razvoja čete – kola.

Štab čete je rukovodeći organ čete. Štab čete čine: vođa čete, njegov pomoćnik, vodnici svih vodova koji čine tu četku, kao i drugi članovi čete-kola izabrani na ostale dužnosti u četi. Štab čete raspravlja i donosi odluke o tekućim pitanjima rada čete na osnovu zaključaka zbora čete o organizovanju i sprovođenju konkretnih akcija i aktivnosti.

Vođa čete-kola i njegov pomoćnik, predlažu planove rada čete-kola i sprovode odluke zbora i štaba čete. Njihov značajni zadatak je da se sa vodnicima dogovaraju o realizaciji plana i načinu rada vodova, da im pomažu u savladavanju konkretnog programa.

Pored organa rukovođenja četom-kolom, četa-kolo može imati savetodavne organe. To su Starešina čete i Savet čete.

Starešina čete je punoletni član Saveza izviđača, koji svojim iskustvom i savetima usmerava rad čete i pomaže mladim rukovodiocima, ne mešajući se u demokratske dogovore mladih. Starešina čete je član Saveta čete. U samostalnoj četi-kolu Starešina čete je rukovodeći organ čete i član štaba čete. U ovom slučaju, njegova uloga je veoma odgovorna jer predstavlja četu u javnosti i pred organima vlasti i odgovoran je za pravilan rad čete-kola.

Savet čete čine starešina čete, roditelji, nastavnici, prijatelji organizacije, i njihov je zadatak da pomažu rad čete.

Program rada

Rad na ostvarivanju programa ima za cilj da se članovi stalnom primenom stečenih znanja, veština i sposobnosti osposobljavaju za aktivan odnos prema društvenoj zajednici i razvijaju pozitivne karakterne osobine.

Program rada izviđača deli se na opšti-zajednički i posebni-individualni.

Opšti program obuhvata programe izviđačkih zvezdi, a posebni program sadržan je u izviđačkim veštarstvama.

Program zvezdi je definisan programskim zahtevima za kategoriju mladih izviđača u tri nivoa: prva zvezda, druga zvezda i treća zvezda (bronzana, srebrna i zlatna) u svim oblastima i temama Programa SIS.

Ispunjavanje predviđenih uslova za sticanje izviđačkih zvezdi podeljeno je na tri stepena: prva, druga i treća zvezda (bronzana, srebrna i zlatna).

Veštarstva predstavljaju posebna znanja i veštine korisne i potrebne u aktivnostima jedinica izviđača kao i u svakodnevnom životu i radu svakog člana. Svako veštarstvo je manja, zaokružena celina određenih aktivnosti, znanja, veština i izvršenih zadataka koje pojedinac savladava na osnovu izražene želje i ličnih afiniteta.

Metod i oblici rada

Ostvarivanje izviđačkog programa organizuje se po pravilu, u manjim kolektivima, to jest u vodovima, primenjujući izviđački "vodni sistem".

Vodni sistem se sastoji u tome da vodnik kao sposoban organizator koji ume da prenosi svoja znanja, radi sa manjom grupom članova. U praksi to znači da vodnik radi sa članovima svog voda, da sa vodnicima svih vodova jedne čete radi vođa čete, i da načelnik odreda radi sa vođama čete i drugih organizacionih jedinica udruženih u odred. Ovakav način prenošenja znanja iskusnih članova vrši se u svakodnevnim aktivnostima svih jedinica kroz boravak u prirodi, u vedroj atmosferi igre i radosti.

Savladvanje programskih zahteva unutar zvezdi obavlja se postepeno, po mogućnosti istovremeno za sve članove jednog voda, praktičnim radom. Članovi se sami opredeljuju za osvajanje pojedinih veštinstva prema individualnim sklonostima. Pri tome je obaveza rukovodilaca da člana usmeravaju na osvajanje ovih veštinstva za koje nema posebnih afiniteta, kako bi na taj način širio svoja znanja, veštine i stavove. U izboru konkretnog programa za rad izviđačkih jedinica, njihovih aktivnosti i akcija koje se zasnivaju na opštoj programskoj orijentaciji izviđačke organizacije, na svim organizacionim nivoima odlučuju štabovi organizacionih jedinica.

Utvrđivanje stečenih znanja i veština, ispunjavanje predviđenih zahteva za pojedine nivoe izvodi se svakodnevnim praktičnim radom u prirodi, na izletima, na logorovanju i zimovanjima, uopšte na svim mestima gde se okupljaju izviđači.

Da je izviđač ispunio u celini programske zahteve određene zvezde konstantuju svi članovi voda, a potvrđuje i dodeljuje zvezdu, kao stepen znanja, štab čete/odreda.

Aktivnosti i akcije izviđačkih jedinica uvek su dobro pripremljene, organizaciono i materijalno obezbeđene. Programska pripremljenost akcije znači da se unapred tačno utvrdi njen cilj, program i oblik izvođenja. Cilj određene akcije može da bude ostvarivanje pojedinih delova Programa Saveza Izviđača.

Organizaciona pripremljenost zahteva blagovremeni dogovor sa učesnicima i rukovodstvom akcije, o mestu i vremenu izvođenja, polasku, načinu putovanja, povratku, bezbednosti učesnika, itd.

Najzad, materijalno obezbeđenje zahteva tačno utvrđivanje potreba novčanih i materijalnih sredstvima za izvođenje akcije, kao što su dokumenti, vozne karte, izviđačka oprema, sportski rekviziti, torbica prve pomoći, sredstva za ishranu i sl.

Akcija će uspeti samo u tom slučaju ako celokupno članstvo sa interesovanjem priđe njenim pripremama i izvođenju.

Mlađi izviđači u svojim vodovima i četama ostvaruju stalnu aktivnost kroz različite oblike rada: sastanke, izlete, projekte, radne akcije, logorovanja, marševe, pohode i druge akcije, svečanosti, kulturno-zabavne manifestacije, sportska i izviđačka takmičenja itd.

Sastanci vodova i četa-kola, su redovni oblici aktivnosti. Vodni sastanci se, po pravilu, održavaju jednom nedeljno, a četni po potrebi. Na sastancima se razmatra izvršavanje primljenih zaduženja, dogovara o predstojećim zadacima i savladavaju novi sadržaj izviđačkog programa, vrednuje i planira rad. Igra, pesma i zabava treba da budu sastavni deo svakog sastanka, kako bi bio zanimljiv i privlačan. Članovi voda na sastanku razgovaraju o problemima i svojim osećanjima.

Izlet organizuju vodovi, čete-kola, a izuzetno odredi. Svaki izlet mora da ima određeni cilj, postavljene zadatke, razrađen program. Izvode se u prirodi, gradovima ili selima. Posete znamenitostima ili nekim kulturno umetničkim, naučno tehničkim ili sportskim manifestacijama, takođe mogu da budu izleti. Izleti mogu biti poludnevni, jednodnevni ili višednevni, sa noćenjem u prirodi ili u čvrstim objektima.

Logorovanje je redovan i vrlo značajan oblik rada koji u velikoj meri omogućava zadovoljenje interesa i potreba članstva, a istovremeno osvajanje znanja, sticanje veština i njihovu praktičnu primenu u prirodi u različitim uslovima, što doprinosi izgradnji stavova. U širem smislu pod ovim pojmom treba podrazumevati sve vrste višednevnih boravaka u prirodi: pokretna taborovanja, putovanja biciklima, plovidbe, zimovanja itd. Izviđačko logorovanje je specifičan oblik organizovanog provođenja slobodnog vremena mladih, zasnovan na Programu Saveza izviđača. Tu se ostvaruje veliki deo sadržaja rada organizacije i u najvećoj meri dolazi do izražaja lične inicijative članstva i stvaralaštvo svakog pojedinca.

Smotre su susreti izviđača koje mogu biti organizovane na nivou odreda, grada, opštine, na republičkom ili svetskom nivou. Na smotrama su najčešće prisutne sve kategorije izviđača, a postoje i smotre koje se organizuju specijalno za određenu kategoriju. Smotre su najbolja prilika da se izviđači iz različitih jedinica, mesta i krajeva, međusobno upoznaju i zbliže, uporede svoja znanja i odmere snage.

Projekti u užem smislu, obuhvataju druge oblike zajedničkog delovanja voda, čete ili više izviđačkih jedinica. Oni su dinamični po formi, najčešće tematski po sadržaju, po pravilu veoma privlačni za članstvo. Imaju vaspitnu funkciju i ujedno zadovoljavaju interesovanje i potrebe mladih za pozitivnom afirmacijom i uključivnje u društveni život. Svaki projekat sastoji se od aktivnosti/akcija. Projektne aktivnosti omogućuju da se ostvare ciljevi projekta, pri čemu se razvija osećaj odgovornosti prema kolektivu i doprinos svakog pojedinca zajedničkom cilju.

Radne akcije su značajan faktor u izgradnji radnih navika i stvaranju pozitivnog odnosa prema radu. Radnim akcijama treba obezbediti uređenje izviđačkog doma, školskog dvorišta, ulice, izletišta, zatim negovanje zelenog pojasa, sađenje drvoreda i šuma itd.

Radnim akcijama, kao što je rad na sezonskim poslovima u poljoprivredi, sakupljanju lekovitog bilja i sekundarnih sirovina izviđači mogu da obezbede finansijska sredstva za nabavku opreme i druge zajedničke potrebe. Takođe, ove aktivnosti mogu biti realizovane sa drugim organizacijama i institucijama i biti od koristi za lokalnu zajednicu.

Svečanosti se organizuju u okviru proslava lokalnih praznika, značajnih jubileja, datuma i u drugim prilikama. To mogu biti svečane akademije, tematske večeri, susreti drugarstva, logorske vatre i druge priredbe. U okviru većih svečanosti izviđači polažu zavet.

Kulturno-umetničke i zabavne aktivnosti ostvaruju se u sklopu redovnog rada jedinica ispunjavanjem pojedinih programskih zahteva. Posebni oblici ove delatnosti su: posete pozorišnim, bioskopskim i drugim priredbama, poznavanje kulturno-istorijskih spomenika i muzeja i institucija kontakti sa kulturnim i umetničkim društvima i umetnicima, organizovanja priredbi, logorskih vatri, drugarskih večeri i čajanki, izdavanje vodnih i četnih publikacija (zidne novine i sl.) itd.

Sportska-izviđačka takmičenja su sastavni deo redovnih aktivnosti: sastanaka, izleta, logorovanja, a naročito susreta i smotri, a mogu da budu i osnovni sadržaj neke akcije (npr. izviđačkog višeboja ili orijentacionog takmičenja). Takmičenja su veoma pogodan oblik rada. Primenjuju se unutar voda, čete, ali i između jedinica u odredu i šire. Cilj ovog oblika rada je uvežbavanje znanja i veština, razmena iskustava, provera sposobnosti kao i razvijanje drugarstva, kolektivnog duha, saradnje i solidarnosti. Propozicijama takmičenja treba izbeći normu za prestiž, a afirmisati kvalitet sposobnosti, drugarstvo i saradnju. Stoga prednost treba davati ne plasmanu, već ispunjavanju određenih normi, izvršavanju zadataka, a ne konkurentskoj borbi. Posebno značajno mesto imaju takmičenja koja se sistematski sprovode u čitavoj organizaciji po jedinstvenim programima i propozicijama.

Tradicionalne aktivnosti su: marševi, pohodi, smotre, posete, susreti, aktivnosti posvećene negovanju tradicije i kulture, promotivne aktivnosti itd.

ZAVET I ZAKONI IZVIĐAČA I PLANINKI

Posle stupanja u organizaciju, kada upoznaju njen program i sadržaj rada, izviđači svečano polažu zavet.

ZAVET IZVIĐAČA GLASI:

“Dajem časnu reč,
da ću čuvati svoju otadžbinu,
da prihvatam duhovnu stvarnost i da ću tragati za njenim punim značenjem,
da ću pomagati drugima i
da ću živeti i raditi po izviđačkim zakonima.”

Zavet se polaže na svećenostima, pred državnom i odredskom zastavom uz prisustvo starijih članova, roditelja i drugih prijatelja organizacije.

ZAKONI IZVIĐAČA GLASE:

1. Izviđač je dobar drug, vedar, društven, i nesebičan.
2. Izviđač je koristan član zajednice u kojoj živi.
3. Izviđač je čestit, učtiv i kloni se štetnih navika.
4. Izviđač ceni i razvija duhovne, fizičke i intelektualne vrednosti.
5. Izviđač je iskren, govori istinu i bori se za nju.
6. Izviđač poštuje roditelje i starije, a pomaže mlađim i slabijim.
7. Izviđač stalno uči i primenjuje stečena znanja i veštine.
8. Izviđač je vredan, istrajan i ceni rad.
9. Izviđač voli prirodu, upoznaje i čuva.
10. Izviđač odgovorno izvršava zajedničke odluke.

EVIDENCIJA RADA I ČLANSTVA

Evidencija članstva i ukupne aktivnosti svakog pojedinaca i jedinice kao celine ostvaruje se u vodu i četi, a zbirno i u odredima i Savezima.

Evidencija podataka i aktivnosti pojedinaca vodi se u članskoj knjižici i evidencionom kartonu svakog izviđača.

U okviru voda, u vodnoj knjizi, vodi se evidencija članova, savladavanje programskih zahteva, učešće na aktivnostima, sprovedeni projekti, ... uspomene, plaćanje članarine, briga o imovini voda. Svaki član daje svoj doprinos njenom ažuriranju.

U okviru čete vodi se matična knjiga članova ili kartoteka na osnovu članskih pristupnica/evidencionih kartona, zatim knjiga zapisnika, dnevnik rada, knjiga blagajne i knjiga inventara.

Evidencija članstva, prepiske, aktivnosti, materijalno-finansijskog poslovanja odreda, podleže zakonskim propisima.

Evidenciju vode članovi izabrani na odgovarajuće dužnosti. Odgovornost za vođenje evidencije, osim članova na odgovarajućim dužnostima imaju i rukovodioci tih jedinica, a u odredu funkcioneri odreda.

U vođenju evidencije mora se obezbediti javnost rada.

Celokupna dokumentacija mora biti dostupna svim članovima i na odgovarajući način zainteresovanim organizacijama i široj javnosti.

Priroda oko mene

- ☞ Da je učestvovao u istraživanju, očuvanju i zaštiti životne sredine tj. svog područja i napravio listu ugroženih biljaka.
- ☞ Da zna pojam izleta, tabora, zimovanja, bivaka, marša.
- ☞ Da učestvuje na jednom specifičnom izletu (biciklima, rolerima, kanuom, čamcem..).
- ☞ Da je načinio jednostavnu skicu izletišta.
- ☞ Da zna pravilno da spakuje ranac.
- ☞ Da učestvuje u aktivnosti prikupljanja određenih delova jestivih i lekovitih biljaka.
- ☞ Da sakupi jedan litar vode iz alternativnih izvora (kišnica, drvo, rosa).
- ☞ Da zna primenu osnovnih vezova.
- ☞ Da izradi bar 5 patenata koji će mu olakšati život u prirodi – na taboru.
- ☞ Da zna da sačini korpu za smeće i/ili patent za cipele od priručnog materijala na taboru/bivaku.
- ☞ Da zna orijentisati kartu pomoću busole.
- ☞ Da poznaje upotrebu i primenu šatorskog krila.
- ☞ Da zna osnovne geografske odlike svoje regije.
- ☞ Da se zna kretati pomoću planinarske markacije.
- ☞ Da poznaje osnovni alat i njegovu primenu.
- ☞ Da raspoznaje nekoliko vrsta voćaka i šumskog drveća svog kraja i korist od njih.
- ☞ Da poznaje značaj biljaka u proizvodnji kiseonika.
- ☞ Da opiše kako buka, pušenje, radioaktivnost i kisele kiše utiču na okolinu.
- ☞ Da poznaje mogućnosti i primenjuje umanjenja, razdvajanja i reciklažu otpada.
- ☞ Da na izletima i drugim aktivnostima u prirodi primenjuje osnovna znanja o pravilnom ponašanju u prirodi.
- ☞ Da zna primenu šatora.
- ☞ Da ume da procenjuje dužinu, vreme, količinu.
- ☞ Da zna osnovne pojmove o orijentaciji.
- ☞ Da zna vrste karata i njihove osnovne elementa.
- ☞ Da zna osnovne elemente kompasa (busole.)
- ☞ Da ume da upali vatru, pravilno je održava i ugasi.
- ☞ Da ume da primenjuje čvorove.
- ☞ Da je učestvovao na bivku.
- ☞ Da je sa svojim vodom učestvovao na izletu.
- ☞ Da poznaje vrste padavina i vetrova u svome kraju.

Svet u kojem živim

- ☞ Da sa svojim vodom učestvuje u kampanji-aktivnosti o pravima deteta.
- ☞ Da poznaje poreklo i tradiciju svoje porodice.
- ☞ Da sa svojim vodom organizuje proslavu nekog državnog praznika sa prigodnim programom.
- ☞ Da je učestvovao u poseti kulturno - obrazovnim ustanovama u lokalnoj sredini.
- ☞ Da učestvuje u štednji sa svojim vodom za vodni izlet.
- ☞ Da zna himnu Srbije.
- ☞ Da ume da nacrtava zastavu i grb Srbije.

Moj život

- ☞ Da je učestvovao u radionici o bolestima zavisnosti (opšta informativna radionica).
- ☞ Da zna štetne posledice bolesti zavisnosti, odnosno oboljenja koja one izazivaju.
- ☞ Da učestvuje u izvođenju eksperimenata, koji ukazuju na štetne posledice duvanskog dima.
- ☞ Da se dopisuje sa jednim ili više prijatelja.
- ☞ Da zna osnovna pravila lepog ponašanja i primenjuje ih.
- ☞ Da ima osvojeno bar jedno veštarstvo iz grupe kulturno - zabavnih veštarstava.
- ☞ Da je član biblioteke.
- ☞ Da je učestvovao ili prisustvovao sa vodom kulturnoj manifestaciji.
- ☞ Da crtežom predstavi sebe.
- ☞ Da je posetio higijenski zavod, bolnicu, vodovod ili sličnu ustanovu u cilju unapređenja znanja o higijeni.
- ☞ Da zna da koristi fax.
- ☞ Da zna princip rada fotoaparata i ume da ga koristi.
- ☞ Da sa svojim vodom napravi zidne novine.
- ☞ Da zna stepene opekotina.
- ☞ Da zna sadržaj torbice za prvu pomoć.
- ☞ Da ume da postavi unesrećenog u koma položaj.
- ☞ Da ume da objasni šta je toplotni udar i da zna da zbrine unesrećenog.
- ☞ Da učestvuje u izradi vodne knjige i sopstvene prezentacije u njoj.
- ☞ Da je svestan svojih vrednosti i razgovara u vodu kako je rešio problem.
- ☞ Da ima opšta znanja o pubertetu.
- ☞ *Da poznaju menstrualni ciklus i da znaju da ga prate.
- ☞ Da zna da izražava svoja osećanja, stavove i potrebe koristeći «Ja Govor».
- ☞ Da čuva i raspolaže vodom opremom.
- ☞ Da je upoznat sa posledicama nepravilne ishrane (prekomerna telesna težina, anoreksija i bulimija, povišen holesterol, i sl.).
- ☞ Da aktivno učestvuje u izviđačkim i sportskim aktivnostima (izleti, marševi, takmičenja, turniri).
- ☞ Da zna o značaju pravilnog fizičkog razvoja pred pubertetskog i pubertetskog perioda.
- ☞ Da vodi računa o ličnoj higijeni.

Moja organizacija

- ☞ Da zna da objasni Zavet, zakone i pozdrav.
- ☞ Da objasni i nacрта znak saveza i WOSM.
- ☞ Da objasni pojam izviđač.
- ☞ Da zna šta je vod, četa i odred.
- ☞ Da zna osnivače i datum osnivanja nacionalnog saveza.
- ☞ Da sa svojim vodom sačini himnu i zastavu voda.
- ☞ Da najmanje mesec dana vodi dnevnik voda.
- ☞ Da je učestvovao na istorijskom času-radionici o izviđačkom događaju iz okoline.
- ☞ Da zna koliko članova i zemalja ima u WOSM.
- ☞ Da zna kratak istorijat nastanka WOSM-a, Saveza i imena osnivača.
- ☞ Da zna kada i kako je njegova organizacija primljena u WOSM.
- ☞ Da zna delove izviđačke uniforme i oznake, i da je pravilno nosi.
- ☞ Da učestvuje u vežbama u mestu i kretanju .
- ☞ Da prenese poruku na tri načina koristeći šifrovano pismo.
- ☞ Da prenese kraće reči semaforom.
- ☞ Da zna da naloži vatru.
- ☞ Da zna himnu svog saveza.
- ☞ Da na različite načine šalje signale SOS.

☞ Da nauči još 3 izviđačke pesme.

Da osvoji još jedno veštinstvo po vlastitom izboru.

DRUGA ZVEZDA - programski zahtevi

Priroda oko mene

- ☞ Da zna pravilno prikupljanje biljaka pri čemu pazi na prirodne resurse.
- ☞ Da učestvuje u izradi makete izletišta ili taborišta.
- ☞ Da sa svojim vodom brine o čistoći nekog područja i pri tome razvija ekološku svest.
- ☞ Da realizuje jednu aktivnost na izletu za ostale članove voda (npr. sportska aktivnost).
- ☞ Da učestvuje na jednom izletu pored vode (reke, jezera, ...).
- ☞ Da boravi pet dana godišnje na bivku sa svojim vodom.
- ☞ Da učestvuje u jednoj aktivnosti u prirodi sa drugom četom.
- ☞ Da poznaje bar 5 vrsta zaklona.
- ☞ Da zna da nabroji, pokaže i prepozna pet vrsta ptica u prirodi.
- ☞ Da sa svojim vodom pripremi jelo po vlastitom izboru, na bivaku.
- ☞ Da napravi vodni insektarijum.
- ☞ Da ostale članove svoga voda upozna sa jednom pitomom i jednom otrovnom biljkom, životinjom, gljivom.
- ☞ Da zna da se kreće pomoću karte i busole.
- ☞ Da zna osnovne geografske odlike svoje zemlje.
- ☞ Da poznaje i da se pridržava protiv - požarnih mera.
- ☞ Da je proveo u prirodi bar 10 dana.

Svet u kojem živim

- ☞ Da prezentuje vršnjacima događaje sa jednog putovanja po svojoj zemlji.
- ☞ Da učestvuje u humanitarnoj aktivnosti u svojoj lokalnoj sredini.
- ☞ Da prihvata odgovornost da vodi deo posla u organizaciji.
- ☞ Da zna značenje pojmova: diskriminacija, rasizam, tolerancija, ksenofobija.
- ☞ Da zna da primenjuje različite načine (oblike) komunikacije.
- ☞ Da zna da pripremi jedno nacionalno jelo.
- ☞ Da učestvuje na vodnoj aktivnosti u izgradnji osećaja pripadnosti grupi.
- ☞ Da učestvuje u štednji sa svojim vodom za četni izlet.
- ☞ Da poznaje privredna obeležja svog kraja.

Moj život

- ☞ Da učestvuje na jednoj radionici ili kvizu na temu alkoholizma, pušenja i narkomanije.
- ☞ Da ume da nabroji karakteristike osobe koja je pod uticajem alkohola ili narkotika.
- ☞ Da učestvuje sa jedinicom poseti ustanovi/organizaciji koja se bavi netipičnim oblicima komunikacije (domovi za gluve, škole za decu sa oštećenjima...).
- ☞ Da prepriča sadržinu nekog filma ili predstave članovima voda, koju je odgledao.

- ☞ Da na vodnim aktivnostima argumentovano zastupa svoj sistem vrednosti.
- ☞ Da zna značenje naziva bar 5 odeljenja u zdravstvu.
- ☞ Da zna osnovne delove računara.
- ☞ Da ume da zameni sijalicu, osigurač ili uradi sitniju popravku u kući.
- ☞ Da zna da nabroji načine masaže srca i veštačkog disanja.
- ☞ Da zna vrste krvarenja i načine zaustavljanja.
- ☞ Da poznaje postupak zbrinjavanja unesrećenog kod udara groma i smrzotina.
- ☞ Da pokazuje tehnike aktivnog slušanja.
- ☞ Da učestvuje u radionici nenasilnog rešavanja konflikta i predrasude.
- ☞ Da zna bar dve institucije gde može dobiti tačne informacije o reproduktivnom zdravlju.
- ☞ Da zna pravilnu upotrebu i čuvanje kondoma.
- ☞ Da ume da nabroji bar 3 polne bolesti i kaže njihove karakteristike.
- ☞ Da predstavi tri različita zanimanja članovima voda.
- ☞ Da napravi spisak faktora koji utiču na izvođenje aktivnosti jedinice.
- ☞ Da prisustvuje predavanju o pravilnoj ishrani.
- ☞ Da poznaje prednosti i mane nepravilnog i neprirodnog (veštački stimulisanog) razvoja.
- ☞ Da ima pojmove o emocionalnim promenama izazvanim pojavom adolescencije.

Moja organizacija

- ☞ Da zna dužnosti u vodu.
- ☞ Da ume da objasni ulogu vodnika.
- ☞ Da poznaje strukturu organizovanja i hijerarhiju u četi.
- ☞ Da zna najmanje tri obeležja drugih nacionalnih saveza.
- ☞ Da zna da tumači znak WOSM.
- ☞ Da zna osnovne podatke o osnivanju i razvoju svog odreda.
- ☞ Da da opiše izgled odredske zastave.
- ☞ Da zna strukturu čete/ posade/ kola.
- ☞ Da zna gde je sedište WOSM i ko upravlja njime.
- ☞ Da zna kratku biografiju osnivača pokreta BP.
- ☞ Da zna da nabroji velike evropske akcije skauta.
- ☞ Da pomogne u realizaciji jedne ceremonije.
- ☞ Da uredno nosi uniformu i zna da ukloni mrlje i fleke sa nje.
- ☞ Da učestvuje sa svojim vodom u KZP, u kojima se koriste pesme i izviđačke igre.
- ☞ Da učestvuje u podizanju tabora ili bivaka.
- ☞ Da poznaje različite tipove ognjišta .
- ☞ Da prenese poruku semaforom.
- ☞ Da zna još 3 izviđačkih pesama.

Da osvoji još dva veštarstva po vlastitom izboru

TREĆA ZVEZDA - programski zahtevi

Priroda oko mene

- ☞ Da učestvuje na jednom izletu i bivaku u izradi taborskih objekata.
- ☞ Da zajedno sa svojim vodnikom isplanira izlet (plan, cilj, zadaci, metod).
- ☞ Da realizuje izlet za svoj vod.
- ☞ Da je učestvovao u jednom noćnom izletu.

- ☞ Da je boravio deset dana u prirodi godišnje sa svojim vodom.
- ☞ Da je učestvovao u jednoj aktivnosti u prirodi sa izviđačima iz drugog odreda.
- ☞ Da sa vodom izradi zaklon i provede noć pod tim zaklonom.
- ☞ Da napiše izvještaj sa puta i napravi jednostavnu skicu puta sa izleta.
- ☞ Da je izradio, upotrebio i uredno uklonio bar 5 vrsta vatrišta i ognjišta.
- ☞ Da zna orijentisati kartu bez busole.
- ☞ Da zna prikazati reljef datog terena na najmanje tri načina: bojama, izohipsama, senčenjem, crticama, .
- ☞ Da poznaje osnovne geografske odlike Evrope.
- ☞ Da je osvojio po jedno veštastvo iz gupe prirodnjačkih i poljoprivrednih.
- ☞ Da zna kako se dobija humus.
- ☞ Da zna efekte zagađenja prirode i njihov uticaj na zdravlje ljudi.
- ☞ Da argumentima može dokazati potrebe zaštite životne okoline.
- ☞ Da sa svojim vodom učestvuje u izradi plana (skice) pitke vode svoje okoline.
- ☞ Da zajedno sa svojim vodom poseti dva izvorišta pitke vode, uredi ih i obilazi.
- ☞ Da pripremi jelo sa namirnicama prikupljenim u prirodi.
- ☞ Da sa vodom obiđe deo toka reke ili deo grada, zapazi i zabeleži narušavanje sredine i da pokuša da deluje u saradnji sa odgovornim organima .

Svet u kojem živim

- ☞ Da prihvata odgovornost vođenja voda ili aktivnosti u odredu.
- ☞ Da je učestvovao/la u aktivnosti promocije demokratije ili razvoja civilnog društva.
- ☞ Da učestvuje u prezentaciji svog kraja ili države na državnoj ili međunarodnoj aktivnosti.
- ☞ Da poznaje i poštuje karakteristike različitih religija u svojoj okolini.
- ☞ Da sa svojim vodom poseti bar jedan kulturni, istorijski ili prirodni spomenik.
- ☞ Da komunicira sa izviđačima iz inostranstva.
- ☞ Da poznaje sve regione svoje zemlje.
- ☞ Da učestvuje u štednji sa svojim vodom za bivak - tabor.

Moj život

- ☞ Da učestvuje u sprovođenju ankete na temu bolesti zavisnosti u svojoj četi, školi, komšiluku...
- ☞ Da je posetio/la ustanovu koja se bavi bolestima zavisnosti ili učestvovao u razgovoru sa izlečenom osobom.
- ☞ Da je napisao bar jedan novinski članak, koji je objavljen u izviđačkim glasilima, školskim ili lokalnim.
- ☞ Da na stranom jeziku zna da izgovori bar 20 izviđačkih termina.
- ☞ Da je pročitao bon ton.
- ☞ Da je učestvovao u pripremi odredske izložbe.
- ☞ Da prati kulturna dešavanja u svojoj lokalnoj zajednici i o tome obaveštava svoju jedinicu bar mesec dana.
- ☞ Da učestvuje u radionici "Poznavanja sebe".
- ☞ Da zna koji se lekovi koriste za suzbijanje temperature i bolova.
- ☞ Da je učestvovao na tečaju ili kampanji iz oblasti zdravstvene zaštite i higijene.
- ☞ Da ume da pošalje poruku internetom.
- ☞ Da ume da postavi osnovne parametre na fotoaparatu.
- ☞ Da poseti neki računski centar, sajam ili izložbu kompjutera i elektronike.
- ☞ Da zna postupak reanimacije.
- ☞ Da zna vrste preloma i načine njihovog zbrinjavanja.
- ☞ Da zna postaviti unesrećenog u pravilan položaj, zavisno od povrede.
- ☞ Da poznaje postupak zbrinjavanja unesrećenog kod udara struje i spašavanja davljenika.
- ☞ Da učestvuje u aktivnosti komuniciranja sa drugom jedinicom putem interneta ili radio vezom.

- ☞ Da u svakodnevnom životu koristi znanje o izražavanju svojih osećanja, stavova i potreba ("Ja govor").
- ☞ Da je sa svojim vodom posetio pozorišnu predstavu.
- ☞ Da učestvuje u aktivnosti podizanja svesti - borbe protiv side (kampanja).
- ☞ Da zna značaj kontraceptivnih sredstava.
- ☞ Da napravi anketu kod vršnjaka o reproduktivnom zdravlju.
- ☞ Da je uradio test profesionalne orijentacije.
- ☞ Da je učestvovao u planiranju i realizaciji bar jedne odredske aktivnosti, upoznajući proces planiranja.
- ☞ Da poznaje biološku (gde ima najviše vitamina, minerala, proteina, ugljenih hidrata) i energetske vrednosti različitih namirnica.
- ☞ Da organizuje neku sportsku aktivnost u svom vodu.
- ☞ Da aktivno učestvuje u radionicama o adolescenciji.
- ☞ Da uradi test profesionalne orijentacije.

Moja organizacija

- ☞ Da zna elemente programske osnove i metoda rada izviđača.
- ☞ Da poznaje strukturu organizovanja i hijerarhiju u odredu.
- ☞ Da učestvuje na aktivnosti sa elementima tradicije (marš, memorijal, pohod).
- ☞ Da obavlja najmanje dve dužnosti u vodu najmanje po mesec dana.
- ☞ Da zna strukturu odreda.
- ☞ Da zna da opiše izgled zastave nacionalnog saveza.
- ☞ Da se zalaže za principe demokratičnosti u organizaciji.
- ☞ Da zna da nabroji svetske skautske akcije.
- ☞ Da napiše pismo izviđaču/ima iz druge zemlje i opiše rad svoje jedinice.
- ☞ Da pomogne u realizaciji jedne ceremonije.
- ☞ Da učestvuje na aktivnosti, kao što su tabor, bivak, marš, logorska vatra.
- ☞ Da zna da prenese poruku morzeovom abecedom .
- ☞ Da zna koji je pravilan raspored taborskih objekata.

Da osvoji još jedno veštarstvo po vlastitom izboru.

STARIJI IZVIĐAČI I PLANINKE

Starija planinka i izviđač:

Živi u prirodi i sa njom i racionalno koristi prirodna bogatstva. Sposoban/na je da samostalno preživi u prirodi i snađe se u prostoru. Poštuje životnu sredinu, odgovoran/na je prema njoj i takav pristup prenosi na druge.

Poštuje i razume sebe i druge i razvija univerzalne ljudske vrednosti. Bori se za mir i ljudska prava stvarajući svet bez predrasuda, stereotipa i svih oblika diskriminacije. Doprinosi očuvanju porodice, tradicija i kulture. Odgovorna je i inventivna osoba sa izgrađenim identitetom, sposobna da aktivno učestvuje u društvenom životu i živi u skladu sa duhovnom i društvenom stvarnošću zajednice

Poznaje organizacionu strukturu organizacije i učestvuje u očuvanju njenih vrednosti, kulture i tradicije, učestvujući u sprovođenju programa, sistemu donošenja odluka i unapređenju rada, kao i otvaranju organizacije i razmenu iskustava sa drugim organizacijama unutar svetske skautske porodice, ali i van nje, čuvajući i zastupajući vrednosti izviđaštva.

(Krajnji obrazovni cilj za kategoriju uzrasta 15-19 godina)

Izviđački metod	Uzrast 15-19
Rad u malim grupama	Stariji izviđači rade u vodovima koje karakteriše samoinicijativa i veća odgovornost. Vodovi se formiraju na osnovu interesovanja pojedinaca i usmerene su ka zajedničkom cilju koji se realizuje kroz individualni i kolektivni rad u okviru voda. Imaju efikasnu komunikaciju, jasno izgrađen stav u realizovanju zadataka voda i međusobno daju podršku jedni drugima.
Učenje kroz rad	Stariji izviđači učenjem kroz kolektivni i individualni rad dostižu obrazovne ciljeve, stiču nova znanja, veštine i stavove. Time se dopušta mladim ljudima da iskuse zahtevnije životne uloge.
Progresivna šema	Razvoj, tj. stalni napredak, članova/ica organizacije preko sistematske povezanosti programskih celina koje im se nude postupno, putem različitih metoda rada. Da bi bio stimulisan, izviđač ispred sebe treba da ima nove i stalne izazove.
Život u prirodi	Sticanjem znanja, veština i sposobnosti vrši se, što je moguće više, u slobodnom prostoru, u vedroj atmosferi igre i životne radosti. Život u prirodi je istovremeno i prava okolina za izviđaštvo. Priroda daje dovoljno mogućnosti za sve aktivnosti organizacije i za sva interesovanja i sposobnosti članova. Stariji izviđači u njoj realizuju izazovne aktivnosti: tabore, hajkove, ekspedicije u izazovnim uslovima... Aktivan život pod otvorenim nebom je prilika za traganjem ka pozitivnim vrednostima u životu. Kroz aktivnosti u prirodi članovi uče o njoj i načinima da je zaštite i očuvaju. Kroz takve aktivnosti mora uvek biti prisutna i briga za prirodnu okolinu.
Simbolički okvir	Članovi/ce jednog voda preuzimaju sistem vrednosti od neke slične njima grupe (stvarne, ili preuzete iz knjige ili filma) bitno je da simbolički okvir te grupe izviđačima daju primer i podstiču ih na istraživanje i izazov.
Zavet (obećanje) i zakoni	Sistem vrednosti koji doprinosi svakom članu da bude ponosan i dosledan zavetu i zakonima, gradeći svoj kodeks ponašanja, poštujući misiju, principe, ciljeve i tradiciju izviđačkog pokreta. Tokom rada svojim ponašanjem predstavljaju vrednosti organizacije.
Podrška odraslih	Usmeravaju i savetuju starije izviđače da zajedno sa njima obezbeđuju uslove za rad. Svojim uticajem doprinose razvoju odgovornosti (pojedinačne i kolektivne) i stalnom potvrđivanju svog sistema vrednosti.

Članstvo i organizaciona načela

Članovi/ ce organizacije Saveza izviđača Srbije uzrasta 15 do 19 godina, (učenici/ce srednje škole) nose naziv stariji izviđači / starije planinke.

Stariji izviđači se organizuju u vodove i čete.

Vod je radna jedinica izviđača od 6 do 12 članova. Vod čine mladi sličnih interesovanja, približno istog uzrasta. Vod je radna jedinica izviđača u kojoj se ostvaruje najveći deo praktičnog programa. Vod ima svoje ime koje biraju sami članovi. Ime voda treba da simbolizuje članove voda. Obično se uzimaju imena iz sveta flore i faune, neke prirodne pojmove i slično. Vod ima i svoj stilizovani znak koji odgovara imenu voda. Vod ima svoju zastavu. Oblik i izgled zastave regulisan je posebnim pravilnikom.

Dva ili više voda udružuju se i formiraju osnovnu jedinicu. Osnovna jedinica starijih izviđača i planinki je četa. Ukoliko je četa sastavljena samo od starijih planinki naziva se kolo.

Ako na određenom terenu ne postoje uslovi za formiranje odreda izviđača, kao samostalne organizacione jedinice, jer postoji samo jedna četa izviđača, ta četa može delovati kao samostalna organizaciona jedinica.

Četa (kolo) ima svoje ime koje biraju sami članovi. Ime čete se uzima po znamenitim ličnostima ili se uzimaju pojmovi iz prirode.

Četa (kolo) takođe ima svoju zastavu. Oblik i izgled zastave regulisan je posebnim pravilnikom.

Rukovođenje vodom starijih izviđača/planinki

Osnovni princip odlučivanja je demokratsko dogovaranje na zajedničkim skupovima članova voda, odnosno čete.

Vod deluje kao jedinstveni kolektiv. Samostalno ostvaruje veliki deo programa organizacije, bira pomoćnika vodnika, a vodnik raspoređuje zadatke i dužnosti članovima voda, prati njihov rad i ostvarivanje programa, predlaže priznavanje stečenih znanja. Vodnik i članovi vrše i druge funkcije u skladu sa usvojenim zadacima i zajednički utvrđenim planovima i programima u sklopu čete. Vodnik zajedno sa vodom donosi odluke kao celina.

Vodnik i njegov pomoćnik, u skladu sa ciljevima odreda i čete predlažu aktivnosti i ostvaruju u ime voda saradnju sa drugim jedinicama.

Ostale dužnosti u vodu mogu biti: sekretar, blagajnik, domaćin, ekonom, kao i one koje vod smatra da su potrebne (na pr. higijeničar, referent za sport, kulturno zabavni rad, i sl.) Svaki član voda treba da dobija zaduženja.

Dužnosti u vodu raspoređuju se prema ličnim sklonostima i prema potrebama. Preporučljivo je da se članovi zamenjuju na pojedinim dužnostima kako bi stekli iskustva na raznim poslovima.

Organi rukovođenja četom – kolom su: zbor čete, štab čete i vođa čete.

Zbor čete čine svi članovi.

Zbor čete raspravlja i odlučuje o svim bitnim pitanjima rada i razvoja čete – kola.

Štab čete je rukovodeći organ čete. Štab čete čine: vođa čete, njegov pomoćnik, vodnici svih vodova koji čine tu četvu, kao i drugi članovi čete-kola izabrani na ostale dužnosti u četi. Štab čete raspravlja i donosi odluke o tekućim pitanjima rada čete na osnovu zaključaka zbora čete o organizovanju i sprovođenju konkretnih akcija i aktivnosti.

Vođa čete-kola i njegov pomoćnik, predlažu planove rada čete-kola i sprovode odluke zbora i štaba čete. Njihov značajni zadatak je da se sa vodnicima dogovaraju o realizaciji plana i načinu rada vodova, da im pomažu u savladavanju konkretnog programa.

Pored organa rukovođenja četom-kolom, četa-kolo može imati savetodavne organe. To su starešina čete i savet čete.

Starešina čete je punoletni član Saveza izviđača, koji svojim iskustvom i savetima usmerava rad čete i pomaže mladim rukovodiocima, ne mešajući se u demokratske dogovore mladih. Starešina čete je član Saveta čete.

U samostalnoj četi-kolu starešina čete je rukovodeći organ čete i član štaba čete. U ovom slučaju, njegova uloga je veoma odgovorna jer predstavlja četu u javnosti i pred organima vlasti i odgovoran je za pravilan rad čete-kola.

Savet čete čine starešina čete, roditelji, nastavnici, prijatelji organizacije, i njihov je zadatak da pomažu rad čete.

Program rada

Rad na ostvarivanju Programa ima za cilj da se članovi stalnom primenom stečenih znanja, veština i sposobnosti osposobljavaju za aktivan odnos prema društvenoj zajednici i razvijaju pozitivne karakterne osobine.

Program rada izviđača deli se na opšti-zajednički i posebni-individualni.

Opšti program obuhvata programe izviđačkih krinova, a posebni program sadržan je u izviđačkim specijalnostima.

Specijalnosti predstavljaju posebna znanja i veštine korisne i potrebne u aktivnostima jedinica izviđača kao i u svakodnevnom životu i radu svakog člana.

Svaka specijalnost je manja, zaokružena celina određenih aktivnosti, znanja, veština, izvršenih zadataka i izgrađenih stavova koju pojedinac savladava na osnovu izražene želje i ličnih afiniteta.

Program krinova je definisan programskim zahtevima za kategoriju starijih izviđača i planinki.

Ispunjavanje predviđenih uslova za sticanje izviđačkih krinova podeljeno je na tri nivoa: prvi krin, drugi krin i treći krin (bronzani, srebrni i zlatni) u programskim oblastima i temama, koje su zajedničke i za ostale kategorije članstva.

Metod i oblici rada

U jedinicama izviđača starijeg uzrasta uporedo se odvijaju dve osnovne vrste aktivnosti : individualni i kolektivni rad članova, odnosno njihovih jedinica. Otuda proizlazi potreba za različitim metodskim pristupima i tim aktivnostima.

Ostvarivanje izviđačkog programa organizuje se po pravilu, u manjim kolektivima, to jest u vodovima, primenjujući izviđački "vodni sistem".

Vodni sistem se sastoji u tome da vodnik kao sposoban organizator koji ume da prenosi svoja znanja, radi sa manjom grupom članova. U praksi to znači da vodnik radi sa članovima svog voda, da sa vodnicima svih vodova jedne čete radi vođa čete, i da načelnik odreda radi sa vođama čete i drugih organizacionih jedinica udruženih u odred.

Ovakav način prenošenja znanja iskusnih članova vrši se u svakodnevnim aktivnostima svih jedinica kroz boravak u prirodi, u vedroj atmosferi igre i radosti.

Savladavanje programskih zahteva unutar krinova obavlja se postepeno, po mogućnosti istovremeno za sve članove jednog voda, praktičnim radom.

Članovi se sami opredeljuju za osvajanje pojedinih specijalnosti prema individualnim sklonostima. Pri tome je obaveza rukovodilaca da člana usmeravaju na osvajanje i onih specijalnosti za koje nema posebnih afiniteta, kako bi na taj način širio svoja znanja, veštine i stavove.

U izboru konkretnog programa za rad izviđačkih jedinica, njihovih aktivnosti i akcija koje se zasnivaju na opštoj programskoj orijentaciji izviđačke organizacije, na svim organizacionim nivoima odlučuju štabovi organizacionih jedinica.

Utvrđivanje stečenih znanja i veština, ispunjavanje predviđenih zahteva za pojedine nivoe izvodi se svakodnevnim praktičnim radom u prirodi, na izletima, na logorovanju i zimovanjima, uopšte na svim mestima gde se okupljaju izviđači. Da je izviđač ispunio u celini programske zahteve određenog krina konstantuju svi članovi voda, a potvrđuje i dodeljuje krin, kao stepen znanja, štab čete/odreda.

Aktivnosti i akcije izviđačkih jedinica uvek su dobro pripremljene, organizaciono i materijalno obezbeđene. Programska pripremljenost akcije znači da se unapred tačno utvrdi njen cilj, program i oblik izvođenja. Cilj određene akcije može da bude ostvarivanje pojedinih delova Programa Saveza Izviđača.

Organizaciona pripremljenost zahteva blagovremeni dogovor sa učesnicima i rukovodstvom akcije, o mestu i vremenu izvođenja, polasku, načinu putovanja, povratku, bezbednosti učesnika, itd.

Najzad, materijalno obezbeđenje zahteva, tačno utvrđivanje potreba novčanih i materijalnih sredstvima za izvođenje akcije, kao što su dokumenti, vozne karte, izviđačka oprema, sportski rekviziti, torbica prve pomoći, sredstva za ishranu i sl.

Akcija će uspeti samo u tom slučaju ako celokupno članstvo sa interesovanjem pride njenim pripremama i izvođenju.

Stariji izviđači u svojim vodovima i četama ostvaruju stalnu aktivnost kroz različite oblike rada: sastanke, izlete, projekte, radne akcije, logorovanja, marševe, kampanje, pohode i druge akcije, svečenosti, kulturno-zabavne manifestacije, sportska i izviđačka takmičenja itd.

Sastanci vodova i četa-kola, su redovni oblici aktivnosti. Vodni sastanci se, po pravilu, održavaju jednom nedeljno, a četni po potrebi. Na sastancima se razmatra izvršavanje primljenih zaduženja, dogovara o predstojećim zadacima i savladavaju novi sadržaj izviđačkog programa, vrednuje i planira rad. Igra, pesma i zabava treba da budu sastavni deo svakog sastanka, kako bi bio zanimljiv i privlačan. Članovi voda na sastanku razgovaraju o problemima i svojim osećanjima.

Izlet organizuju vodovi, čete-kola, a izuzetno odredi. Svaki izlet mora da ima određeni cilj, postavljene zadatke, razrađen program. Izvode se u prirodi, gradovima ili selima. Posete znamenitostima ili nekim kulturno umetničkim, naučno-tehničkim ili sportskim manifestacijama, takođe mogu da budu izleti. Izleti mogu biti poludnevni, jednodnevni ili višednevni, sa noćenjem u prirodi ili u čvrstim objektima.

Logorovanje je redovan i vrlo značajan oblik rada koji u velikoj meri omogućava zadovoljenje interesa i potreba članstva, a istovremeno osvajanje znanja, sticanje veština i njihovu praktičnu primenu u prirodi u različitim uslovima, što doprinosi izgradnji stavova. U širem smislu pod ovim pojmom treba podrazumevati sve vrste višednevnih boravaka u prirodi: pokretna taborovanja, putovanja biciklima, plovidbe, zimovanja itd. Izviđačko logorovanje je specifičan oblik organizovanog provođenja slobodnog vremena mladih, zasnovan na Programu Saveza izviđača. Tu se ostvaruje veliki deo sadržaja rada organizacije i u najvećoj meri dolazi do izražaja lične inicijative članstva i stvaralaštvo svakog pojedinca.

Smotre su susreti izviđača koje mogu biti organizovane na nivou odreda, grada, opštine, na republičkom ili svetskom nivou. Na smotrama su najčešće prisutne sve kategorije izviđača, a postoje i smotre koje se organizuju specijalno za određenu kategoriju. Smotre su najbolja prilika da se izviđači iz različitih jedinica, mesta i krajeva, međusobno upoznaju i zbliže, uporede svoja znanja i odmere snage.

Projekti u užem smislu, obuhvataju druge oblike zajedničkog delovanja voda, čete ili više izviđačkih jedinica. Oni su dinamični po formi, najčešće tematski po sadržaju, po pravilu veoma privlačni za članstvo. Imaju vaspitnu funkciju i ujedno zadovoljavaju interesovanje i potrebe mladih za pozitivnom afirmacijom i uključivnje u društveni život. Svaki projekat sastoji se od aktivnosti/akcija. Projektne aktivnosti omogućuju da se ostvare ciljevi projekta, pri čemu se razvija osećaj odgovornosti prema kolektivu i doprinos svakog pojedinca zajedničkom cilju. Poželjno je da stariji izviđači kroz svoje projekte uključuju i one koji nisu izviđači ili da sarađuju sa drugim organizacijama pri realizaciji projekta.

Radne akcije su značajan faktor u izgradnji radnih navika i stvaranju pozitivnog odnosa prema radu. Radnim akcijama treba obezbediti uređenje izviđačkog doma, školskog dvorišta, ulice, izletišta, zatim negovanje zelenog pojasa, sađenje drvoreda i šuma itd.

Radnim akcijama, kao što je rad na sezonskim poslovima u poljoprivredi, sakupljanju lekovitog bilja i sekundarnih sirovina izviđači mogu da obezbede finansijska sredstva za nabavku opreme i druge zajedničke potrebe. Takođe, ove aktivnosti mogu biti realizovane sa drugim organizacijama i institucijama i biti od koristi za lokalnu zajednicu.

Svečanosti se organizuju u okviru proslava lokalnih praznika, značajnih jubileja, datuma i u drugim prilikama. To mogu biti svečane akademije, tematske večeri, susreti drugarstva, logorske vatre i druge priredbe. U okviru većih svečanosti izviđači polažu zavet.

Kulturno-umetničke i zabavne aktivnosti ostvaruju se u sklopu redovnog rada jedinica ispunjavanjem pojedinih programskih zahteva. Posebni oblici ove delatnosti su: posete pozorišnim, bioskopskim i drugim priredbama, poznavanje kulturno-istorijskih spomenika i muzeja i institucija, kontakti sa kulturnim i umetničkim društvima i umetnicima, organizovanje priredbi, logorskih vatri, drugarskih večeri i čajanki, izdavanje vodnih i četnih publikacija (zidne novine i sl.) itd.

Sportska-izviđačka takmičenja su sastavni deo redovnih aktivnosti: sastanaka, izleta, logorovanja, a naročito susreta i smotri, a mogu da budu i osnovni sadržaj neke akcije (npr. izviđačkog višeboja ili orijentacionog takmičenja).

Takmičenja su veoma pogodan oblik rada. Primenjuju se unutar voda, čete, ali i između jedinica u odredu i šire. Cilj ovog oblika rada je uvećavanje znanja i veština, razmena iskustava, provera sposobnosti kao i razvijanje drugarstva, kolektivnog duha, saradnje i solidarnosti. Propozicijama takmičenja treba izbeći normu za prestiž, a afirmisati kvalitet sposobnosti, drugarstvo i saradnju. Stoga prednost treba davati ne plasmanu, već ispunjavanju određenih normi, izvršavanju zadataka, a ne konkurentskoj borbi. Posebno značajno mesto imaju takmičenja koja se sistematski sprovode u čitavoj organizaciji po jedinstvenim programima i propozicijama.

Tradicionalne aktivnosti su: marševi, pohodi, smotre, posete, susreti, aktivnosti posvećene negovanju tradicije i kulture, promotivne aktivnosti itd.

Kampanje su organizovane i intenzivne aktivnosti sa ciljem zadobijanja podrške javnosti, u različite svrhe kao npr. povećavanje članstva u organizaciji, ukazivanje na ekološke probleme, smanjivanje diskriminacije u društvu, ... Stariji izviđači u određene kampanje mogu uključiti i ostale kategorije članstva, kao i prijatelje organizacije, neizviđače, partnerske organizacije ili institucije. Pri tom moraju posebno voditi računa o zaštiti i bezbednosti članstva, ali i ostalih koji su uključeni u kampanju.

ZAVET I ZAKONI IZVIĐAČA I PLANINKI

Ukoliko je član već položio zavet , ne polaže ga ponovo prilikom prelaska u stariju kategoriju. Ukoliko novi član pristupi organizaciji polaže zavet i pridržava se zakona izviđača.

ZAVET IZVIĐAČA GLASI:

»Dajem časnu reč,
da ću čuvati svoju otadžbinu,
da prihvatam duhovnu stvarnost i da ću tragati za njenim punim značenjem,
da ću pomagati drugima i
da ću živeti i raditi po izviđačkim zakonima.«

Zavet se polaže na svečenostima, pred državnom i odredskom zastavom uz prisustvo starijih članova, roditelja i drugih prijatelja organizacije.

ZAKONI IZVIĐAČA GLASE:

1. Izviđač je dobar drug, vedar, društven, i nesebičan.
2. Izviđač je koristan član zajednice u kojoj živi.
3. Izviđač je čestit, učtiv i kloni se štetnih navika.
4. Izviđač ceni i razvija duhovne, fizičke i intelektualne vrednosti.
5. Izviđač je iskren, govori istinu i bori se za nju.
6. Izviđač poštuje roditelje i starije, a pomaže mlađim i slabijim.
7. Izviđač stalno uči i primenjuje stečena znanja i veštine.
8. Izviđač je vredan, istrajan i ceni rad.
9. Izviđač voli prirodu, upoznaje i čuva.
10. Izviđač odgovorno izvršava zajedničke odluke.

EVIDENCIJA RADA I ČLANSTVA

Evidencija članstva i ukupne aktivnosti svakog pojedinaca i jedinice kao celine ostvaruje se u vodu i četi, a zbirno i u odredima i Savezima.

Evidencija podataka i aktivnosti pojedinaca vodi se u članskoj knjižici i evidencionom kartonu svakog izviđača.

U okviru voda, u vodnoj knjizi, vodi se evidencija članova, savladavanje programskih zahteva, učešće na aktivnostima, sporvedeni projekti, ... uspomene, plaćanje članarine, briga o imovini voda. Svaki član daje svoj doprinos njenom ažuriranju.

U okviru čete vodi se matična knjiga članova ili kartoteka na osnovu članskih pristupnica/evidencionih kartona, zatim knjiga zapisnika, dnevnik rada, knjiga blagajne i knjiga inventara.

Evidencija članstva, prepiske, aktivnosti, materijalno-finansijskog poslovanja odreda, podleže zakonskim propisima.

Evidenciju vode članovi izabrani na odgovarajuće dužnosti. Odgovornost za vođenje evidencije, osim članova na odgovarajućim dužnostima imaju i rukovodioci tih jedinica, a u odredu funkcioneri odreda.

U vođenju evidencije mora se obezbediti javnost rada.

Celokupna dokumentacija mora biti dostupna svim članovima i na odgovarajući način zainteresovanim organizacijama i široj javnosti.

Priroda oko mene

- ☞ Da pravilno koristi, čuva i održava pionirski alat (izviđački nož, čekić, odvijač, klešta, testera, ašovčić, sekirica).
- ☞ Da sa svojim vodom organizuje stazu traganja za mlade.
- ☞ Da poznaje savremena tehnička sredstva za orijentaciju (GSP, altimeter, žiroskopska navigacija).
- ☞ Da poznaje načine merenja na karti pomoću: razmernika, kurvimetra.
- ☞ Da zna racionalno koristiti prirodne resurse.
- ☞ Da planira i izvede jedan izlet za svoj vod koji je specifičan po svom sadržaju.
- ☞ Da učestvuje u maršu dužine od najmanje petnaest kilometara sa temom prikupljanja i upotrebe jestivog bilja.
- ☞ Da provede najmanje 15 dana godišnje na aktivnostima u prirodi, od kojih bar 5 na bivku/taboru.

Svet u kojem živim

- ☞ Da zna dečja prava i upoznat je sa ljudskim pravima.
- ☞ Da zna uzroke i posledice diskriminacije među polovima.
- ☞ Da zna karakteristike nacionalne kulture i upoznat je sa kulturama susednih naroda.
- ☞ Da organizuje barem jednu humanitarnu akciju ili je učestvovao u aktivnostima borbe protiv bolesti zavisnosti sa svojom jedinicom.
- ☞ Da poznaje postojanje tri sektora društva.
- ☞ Da samostalno organizuje prezentaciju.
- ☞ Da mesec dana prati društveno - kulturne događaje i napravi izveštaj ili arhivu o tome.

Moj život

- ☞ Da ume da koristi tehniku davanje nenasilne povratne informacije.
- ☞ Da uštedi novac za višednevnu (5 – 7 dana) odredsku aktivnost.
- ☞ Da zna načine transporta unesrećenog.
- ☞ Da učestvuje na održavanju kolektivne higijene na aktivnostima voda.
- ☞ Da učestvuje u sportskim aktivnostima.
- ☞ Da zna da napravi samostalno kompleks vežbi.
- ☞ Da vodi ili organizuje jutarnju gimnastiku ili drugu sportsku aktivnost na bivaku, taboru.
- ☞ Da zna pravila lepog ponašanja i učtivosti .
- ☞ Da ima veštine ne/ verbalne komunikacije.
- ☞ Da sa svojim vodom, koristeći različite izvore učestvuje u pravljenju prezentacije o štetnim posledicama bolesti zavisnosti .
- ☞ Da učestvuje u organizaciji obeležavanja dana borbe protiv nekih bolesti zavisnosti, side i si (kampanja, žurka, tematsko veče...).
- ☞ Da poznaje duhovno nasleđe svoje zajednice i da sa vodom napravi prezentaciju toga (zidne novine, deo u vodnom kutku).
- ☞ Da napravi listu činioca koji utiču na sopstveno planiranje vremena.
- ☞ Da zna metode kontracepcije.
- ☞ Da zna delove radio stanice.
- ☞ Da zna da koristi kameru i snimi neku scenu.
- ☞ Da ume da sastavi molbu, zahtev, žalbu i izjavu.

- ☞ Da poznaje osnovne oznake (pomorske, planinarske, i dr.).
- ☞ Da učestvuje u organizaciji kulturne manifestacije u saradnji sa drugim organizacionim jedinicama ili organizacijama.
- ☞ Da učestvuje u nekom kulturno zabavnom programu/priredbi.
- ☞ Da zna da koristi računar osnove korisničke programe (za obradu teksta, slanje poruka internetom,...).

Moja organizacija

- ☞ Da poznaje strukturu organizovanja i hijerarhiju u odredu .
- ☞ Da zna elemente programske osnove i metoda rada starijih izviđača.
- ☞ Da sa jedinicom izradi zastavu čete.
- ☞ Da sa vodom sakuplja, dokumentuje i arhivira neke događaje, za koje je čuo od starijih članova, a nisu zapisani.
- ☞ Da zna da opiše zastavu WOSM.
- ☞ Da zna strukturu nacionalnog saveza.
- ☞ Da zna osnovna načela, principe WOSM.
- ☞ Da zna pravila učešća u međunarodnoj saradnji.
- ☞ Da poznaje sadržaj, shvata značenje i potrebe svih ceremonija u organizaciji.
- ☞ Da učestvuje na maršu ili krosu.

Potrebno je osvojiti najmanje 2 specijalnosti koje su prilagođene uzrastu i mogućnostima članova, kako bi programski nivo bio savladan

DRUGI KRIN - programski zahtevi

Priroda oko mene

- ☞ Da zna načine pripreme jestivog bilja.
- ☞ Da učestvuje u podizanju odredskog tabora ili bivaka.
- ☞ Da organizuje sa svojom grupom programsku aktivnost na temu pionirstvo.
- ☞ Da učestvuje u organizaciji i realizaciji četnog, odredskog ili vodnog izviđačkog višeboja.
- ☞ Da organizuje sa svojim vodom programsku aktivnost na temu orijentacije i topografije.
- ☞ Da je učestvovao u organizaciji izleta za decu koja nisu članovi organizacije. (u cilju promovisanja i omasovljavanja organizacije).
- ☞ Da učestvuje u maršu dužine od najmanje dvadeset kilometara sa temom prikupljanje šumskih i/ili rečnih plodova.
- ☞ Da je u toku jedne godine proveo dvadeset dana u prirodi, od kojih bar 5 dana na bivku/taboru.

Svet u kojem živim

- ☞ Da poznaje međusobnu povezanost između tri sektora građanskog društva.
- ☞ Da zna svoja građanska prava i prepoznaje njihovo kršenje.
- ☞ Da savlada jednu od veština: debatovanje ili pregovaranje, prezentacija, javni nastup, i sl.
- ☞ Da je svestan/ na važnosti preuzimanja sopstvene odgovornosti za ličnu budućnost .
- ☞ Da shvata svoju ulogu i odgovornost u razvoju zajednice.

- ☞ Da sa svojom jedinicom inicira obnavljanje ili označavanje kulturno - istorijskog ili prirodnog spomenika.
- ☞ Da prepozna uzroke delikvencije i načine prevencije delikvencije kod mladih.
- ☞ Da prepoznaje tehnike dominacije .
- ☞ Da učestvuje u međunarodnoj aktivnosti ili saradnji.
- ☞ Da poznaje ulogu porodice u društvu i njen značaj za razvoj društva.
- ☞ Da u lokalnoj zajednici učestvuje u aktivnosti odbacivanja stereotipa i predrasuda i raznih oblika diskriminacije (polne, rasne, verske, i dr.).
- ☞ Da uštedi novac za odredski tabor.
- ☞ Da poznaje veštine nenasilne komunikacije.

Moj život

- ☞ Da organizuje radionicu o nenasilnom rešavanju konflikta.
- ☞ Da razgovara u vodu sa ostalim članovima o uzrocima i posledicama loših osećanja.
- ☞ Da u radom i životom u vodu pokazuje svoj identitet (originalnost, kreativnost, inventivnost).
- ☞ Da je upoznat sa značajem dobrovoljnog davalaštva krvi.
- ☞ Da održi bar jednu pokaznu vežbu ili predavanje mladima u svojoj okolini na temu prve pomoći.
- ☞ Da učestvuje u aktivnosti u saradnji sa drugom organizacijom u cilju savladavanja nove veštine (planinari, biciklisti, alpinisti, kajakaši, šahisti, vajari, ...).
- ☞ Da organizuje sportske aktivnosti svog voda ili takmičenja u znanju i veštinama u vodu ili među vodovima .
- ☞ Da interpretira vrednosti jednog dela bontona svojim vršnjacima i mladima.
- ☞ Da je »ambasador« prijateljstva skautima iz druge zemlje.
- ☞ Da sa mladima radi neku aktivnost na jednom od stranih jezika.
- ☞ Da je učestvovao u organizovanju kviza o poznavanju bolesti zavisnosti za mlade članove.
- ☞ Da je učestvovao u pripremi ili realizaciji bar 5 meditacija.
- ☞ Da učestvuje u planiranju budžeta izviđačke aktivnosti.
- ☞ Da zna koje su vrste planiranja i osnovno o metodama u njima.
- ☞ Da nabroji, zna uzroke i načine prevencije PPB.
- ☞ Da zna da koristi radio stanicu.
- ☞ Da zna delove računara i nabroji osnovne programe.
- ☞ Da promoviše saradnju sa drugim organizacijama u vodu i van organizacije.
- ☞ Da za svoje drugove iz voda organizuje posetu neke kulturne manifestacije.
- ☞ Da ima veštine nenasilne komunikacije.
- ☞ Da je upoznat sa demokratskim procesom donošenja odluka.

Moja organizacija

- ☞ Da poznaje strukturu organizovanja u savezu.
- ☞ Da sa vodom učestvuje u najmanje jednoj aktivnosti sa ciljem poštovanja i negovanja tradicije organizacije.
- ☞ Da u letopisu jedinice napiše priču o jednoj tradicionalnoj aktivnosti jedinice.
- ☞ Da zna odnos između WOSM i nacionalne organizacije.
- ☞ Da zna da nabroji regione u WOSM.
- ☞ Da samostalno rukovodi organizacijom jedne ceremonije na bilo kom nivou organizovanja.
- ☞ Da zna neku narodnu igru i igra je sa svojom jedinicom.
- ☞ Da učestvuje u organizaciji bivaka za svoju jedinicu.

- ☞ Da je učestvovao u aktivnosti promocije organizacije.
- ☞ Da zna 7 izviđačkih pesama.

Potrebno je osvojiti najmanje 2 nove specijalnoti koje su različite od osvojenih u prvom nivou i koje su prilagođene uzrastu i mogućnostima članova, kako bi drugi programski nivo bio savladan.

TREĆI KRIN - programski zahtevi

Priroda oko mene

- ☞ Da na bivku – taboru sakupi jestivo bilje (divlje) iz prirode i pripremi od njega obrok.
- ☞ Da ume da na karti odredi nagib terena.
- ☞ Da učestvuje u organizaciji i realizaciji jednog tabora.
- ☞ Da učestvuje u organizaciji odredskog izleta, bivaka u saradnji sa organizacijom za mlade koja nije srodna izviđačkoj.
- ☞ Da učestvuje u maršu od najmanje trideset pet kilometara sa temom preživljavanja.
- ☞ Da je u toku godine savladavanja nivoa proveo u prirodi najmanje dvadeset pet dana.

Svet u kojem živim

- ☞ Da sa svojom organizacionom jedinicom organizuje humanitarne akcije u lokalnoj zajednici (podrška ljudima sa posebnim potrebama, starim osobama ili poboljšanje kvaliteta u lokalnoj zajednici).
- ☞ Da sa svojom jedinicom prepozna problem u lokalnoj zajednici i učestvuje u njegovom rešavanju.
- ☞ Da bude svestan globalnih problema i karakteristika "globalnog sela".
- ☞ Da je svestan pojma "građanin Evrope".
- ☞ Da učestvuje u kampanji ili akciji prevencije delikvencije kod mladih.
- ☞ Da promoviše ravnopravnost i protivi se diskriminaciji.
- ☞ Da uštedi novac za regionalnu aktivnost (saradnja u regionu).
- ☞ Da aktivno učestvuje u izradi objekata za potrebe zajednice (npr. napraviti dečije igralište u parku), gdje će primjeniti stečena znanja i veštine iz oblasti pionirstva.

Moj život

- ☞ Da prezentuje i brani neki svoj stav u vodu.
- ☞ Da učestvuje u kampanji, kvizu, akciji ili takmičenju iz prve pomoći.
- ☞ Da sa svojim vodom učestvuje u organizovanju tečaja, predavanja ili kampanje iz oblasti zdravstvene zaštite ili higijene ili PPB ili AIDS ili reproduktivnog zdravlja ili bolesti zavisnosti.
- ☞ Da ume da objasni i prenese znanja o važnosti pravilne ishrane.
- ☞ Da učestvuje u organizaciji sportske aktivnosti na lokalnom nivou u cilju promovisanja zdravlja.
- ☞ Da može da napiše svoj CV na dva jezika.
- ☞ Da poznaje osnove rizik analize i da je primenjuje u aktivnostima planiranja.

- ☞ Da uradi samostalnu izložbu (fotografija, slika, zanimljivih predmeta, karikatura, ...).
- ☞ Da organizuje kulturnu manifestaciju ili priredbu, lutkarsku ili pozorišnu predstavu sa mlađim članovima.
- ☞ Da promoviše rad izviđačke organizacije u javnosti (mediji, roditelji, partneri, NVO, ...).
- ☞ Da organizuje radionicu o nenasilnom rešavanju konflikata.
- ☞ Da zastupa svoje stavove i stavove svoje jedinice u javnosti i u sistemima donošenja odluka .
- ☞ Da uradi test profesionalne orijentacije.

Moja organizacija

- ☞ Da zna mogućnosti napredovanja u organizaciji za uzraste iznad 20 godina (instruktorski tečaj, učešće u odlučivanju, angažovanje na višim nivoima).
- ☞ Da zna strukturu WOSM.
- ☞ Da sa svojom radnom jedinicom učestvuje u debati zastupanja stavova na temu tradicije organizacije.
- ☞ Da učestvuje u organizaciji sajma NVO na lokalnom nivou.
- ☞ Da koristi literaturu WOSM.
- ☞ Da učestvuje u nekoj aktivnosti koja ima međunarodni karakter.
- ☞ Da samostalno rukovodi organizacijom jedne ceremonije na bilo kom nivou organizovanja.
- ☞ Da učestvuje u organizaciji tabora.
- ☞ Da sa članovima svoje jedinice osmisli pesmu sa temom o izviđačkom životu.

Potrebno je osvojiti najmanje 2 nove specijalnosti koje su različite od osvojenih u prvom i drugom nivou i koje su prilagođene uzrastu i mogućnostima članova, kako bi treći programski nivo bio savladan.

PROGRAMSKE AKTIVNOSTI

Aktivnost je niz iskustava koja mladoj osobi nudi mogućnost da stekne znanja, veštine i stavove koji odgovaraju jednom ili više obrazovnih ciljeva .

- Aktivnosti se osmišljavaju na osnovu prethodno utvrđenih obrazovnih ciljeva.
- Aktivnosti se osmišljavaju i sprovode na osnovu ideje, a zatim se prepoznaju obrazovni ciljevi u njima.
- Ostvarenju jednog obrazovnog cilja mogu da doprinesu nekoliko aktivnosti .
- U osmišljavanju aktivnosti, predloge mogu da daju svi članovi, jer to na taj način razvija motivaciju kod članova za realizaciju aktivnosti.
- Jedna aktivnost može da doprinese ostvarenju nekoliko ciljeva.
- Aktivnost nije samo jedan jednostavan zadatak.
- Zajednički rad učesnika/ca sa jedinstvenim ciljem.
- Mladi probaju različite uloge.
- Prilagođene su potrebama, sklonostima i interesovanjima mladih.
- Omogućavaju saradnu i međusobnu podršku.

Karakteristike obrazovnih aktivnosti

Izazovna

Nosi težinu, podstiče kreativnost i predanost.
U granicama sposobnosti i uzrasta.

Privlačna

Izaziva interes i želju za učešćem.
Nudi različite aktivnosti koje zadovoljavaju raznolika interesovanja.

Nagrađuje

Pružaju osećaj da se nešto postiglo, zadovoljstvo učešćem, radost zbog doprinosa grupi.

Korisna

Nosi nova znanja i iskustva.
Nudi napredak.

Realna

Nije neostvariva.

Uključujuća

Uključuje sve ili većinu članova tima u planiranje, donošenje odluka, realizaciji aktivnosti .

Precizna, jasna i bezbedna

Svako zna svoju ulogu i obavezu .

Prateći oblasti razvoja, uzrasne kategorije, obrazovne ciljeve i programske zahteve pripremljena su brojna uputstva za aktivnosti.

Uputstva za aktivnosti predstavljaju materijale, koji vođama omogućavaju da na vrlo jednostavan način realizuju programske zahteve unutar svoje jedinice, dostižući obrazovne ciljeve u pojedinim uzrastima uz korišćenje različitih metoda interaktivnog rada. U njima je na jednostavan način opisan tok aktivnosti, a naznačeni su i podaci :

- uzrast za koga je namenjena aktivnost
- vreme trajanja
- predlog idealnog mesta za realizaciju
- potrebni materijal za sprovođenje aktivnosti
- oblasti razvoja
- obrazovni ciljevi
- kako najviše postići aktivnošću
- kako vrednovati aktivnost.

broj :01-64/08

Smederevska Palanka , 07. jun 2008. godine

STAREŠINA SAVEZA

Momčilo Petković